

ნანა მუქერია

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო

ანტიკური მითის და პერსონაჟების რეცეფცია ჰანიფარ სეინთის რომანში „ელეფტრა“

*საკვანძო სიტყვები: ელექტრა, მითი, პერსონაჟის ანალიზი,
ანტიკურობა*

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ანტიკურობას მრავალი საუკუნე გვაშორებს, ელინური მითები, სიუჟეტები, პერსონაჟები და ზოგადად – სიმბოლოები თანამედროვე კულტურის, მათ შორის – ლიტერატურის განუყოფელი ნაწილია. თანამედროვე მწერლები ანტიკურობასთან დაკავშირებულ მასალას საკუთარი ეპოქის სათქმელს არგებენ, რაც ინტერპრეტაციისა და რეცეფციისთვის ნოყიერ ნიადაგს ქმნის.

ამგვარად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ანტიკურ თემებზე შექმნილი ნაწარმოებები ერთგვარად თავიდან შექმნილი „მითოლოგია“ – სხვადასხვა ვერსიების კომბინაციითა და ახალი ელემენტების დამატებით. ტრადიციულ მითს და მის პერსონაჟებს ახალი სიცოცხლე და ახალი გზავნილები შემოაქვთ თანამედროვე ლიტერატურაში.

გასათვალისწინებელია, რომ თანამედროვე მწერლობაში რეცეფციების თვალსაზრისით, ანტიკური დრამა და განსაკუთ-

რებით – ტრაგედია და მისი პერსონაჟები განსაკუთრებით პოპულარულია. ამას პირველ რიგში ტრაგედიის დინამიზმი, მოქმედების ექსპრესიულობა და სიმძაფრე განაპირობებს. ასევე საყურადღებოა, რომ ანტიკურ ტრაგედიათა პერსონაჟების რეცეფციაში, თანამედროვე ტენდენციების კვალდაკვალ, აშკარად ლიდერობენ ქალი პერსონაჟები¹.

სამეცნიერო-კვლევითი ნაშრომის ფარგლებში განხილულია ანტიკური დრამის ერთ-ერთ ყველაზე პოპულარული სიუჟეტის, ე.წ. „ატრევსების სახლის მითისა“ და მისი პერსონაჟების ინტერპრეტაცია თანამედროვე ინგლისელი მწერლის, ჯენიფერ სეინთის რომანში „ელექტრა“. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ელექტრა, როგორც პერსონაჟი, არ კარგავს პოპულარობას როგორც ძველ, ისე თანამედროვე დრამაში, რაც მიუთითებს მითში გადმოცემული ამბის აქტუალობაზე, მის დიაქრონიულ ევოლუციასა და ლიტერატურულ უწყვეტობაზე. ელექტრა, როგორც პერსონაჟი და სიმბოლო, ანტიკური დრამის სამივე წარმომადგენელთან ძალიან საინტერესოდ და განსხვავებულად წარმოჩნდა. დროთა განმავლობაში სხვადასხვა ეპოქის მწერლებმა იგი წარმოადგინეს ახლებური კუთხით, რაც ცხადყოფს ამ პერსონაჟის კომპლექსურობასა და მრავალასპექტიანობას.

ელექტრას სახის შექმნისას როგორც ანტიკური ხანის, ისე თანამედროვე მწერლები ცდილობენ დრამატული დისკურსის მითთან მიახლოებას და ამავედროულად, მისგან დაშორებას რეალისტური პერსონაჟის შექმნითა და ცხოვრებისეულ სიტუაციებში გმირის წარმოჩენის საშუალებით. მითის ინტერპრეტაციის სწორედ ამ გზით მიდის თანამედროვე ინგლისური ლიტერატურის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელი, ჯენიფერ სეინთი, რომლის გახმაურებული რომანი „ელექტრა“ მითისა და მისი პერსონაჟების განსხვავებულ, საინტერესო

¹ Wilmer 2017, 106-118.

ინტერპრეტაციას გვთავაზობს. საყურადღებოა იმაზე დაკვირვება, რამდენად წარმოგვიდგენს ჯენიფერ სეინთის “ელექტრა” ცნობილი მითის სიუჟეტისა და პერსონაჟების ინოვაციურ და ორიგინალურ პერსპექტივას.

რადგანაც ნაშრომის მთავარი მიზანია ჯენიფერ სეინთის ავტორისეული ხედვის გააზრება და ნაწარმოების პრინციპების და ელემენტების (თეორიული, თემატური და სტრუქტურული) კორელაციის გაანალიზება და ასევე მისი შდარება ანტიკური დრამის მასალასთან, კვლევისას მივმართავთ რამდენიმე მეთოდს.

ნაშრომში გამოყენებულია **დესკრიფციული ანალიზის** მეთოდი, რომლის საშუალებითაც შესწავლილია ნაწარმოების კონცეპტუალური გზავნილები; **სტრუქტურალისტური მეთოდი**, რომელიც მასალის ანალიზს ეფუძნება; მის საფუძველზე ხდება ნაწარმოებში ცალკეული შინაარსობრივი მონაკვეთების გამოყოფა და ნაწარმოების იდეოლოგიურ სქემაზე დაკვირვება. კვლევისას გამოყენებულია ასევე **კომპარატივისტური მეთოდი**, რომელიც გულისხმობს ნაწარმოების სიუჟეტის, კომპოზიციის, პერსონაჟებისა და ძირითადი გზავნილების შედარებას ანტიკურ დრამის ტრადიციულ ნარატივებთან;

საყურადღებოა, რომ ჯენიფერ სეინთის “ელექტრაზე” და მის სხვა ნაწარმოებებზე კვლევითი ნაშრომები ჯერჯერობით არ მოიპოვება, მისი რომანებიც, მათ შორის – “ელექტრა” დღესდღეობით ქართულ ენაზე არ არის თარგმნილი, რის გამოც ჩემს სამეცნიერო-კვლევით პროექტში გამოყენებულია ჯენიფერ სეინთის „ელექტრას“ ცალკეული მონაკვეთების ჩვენეული თარგმანი.

ჟ. სეინთის “ელექტრაში” ბერძნული მითის რეცეფციის კვლევისათვის პირველ რიგში ზოგადად განვიხილავთ ტრადიციულ ნარატივს – მის ინტერპრეტაციას ანტიკურ ლიტერატურაში.

I თავი. ელექტრა ანტიკურ მითსა და ლიტერატურაში

პერსონაჟი ელექტრა რომელიც ტროას ციკლთან და ატრევსის მითთან დაკავშირებული ფიგურაა, ანტიკურ ლიტერატურაში საკმაოდ ხშირადაა წარმოდგენილი. ტანტალოსისა და მის შთამომავალთა საგვარეულო წყევლის გავლენით, ამ გვარის ისტორიაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ძალაუფლებისათვის ბრძოლის, ღალატისა და სისხლიანი შურისძიების მოტივები. ელექტრა – ტროას ომში ბერძენთა წინამძღოლის, მიკენის მეფე აგამემნონისა და კლიტემნესტრას ქალიშვილი – ტროას ომის შემდგომ ამბებში ფიგურირებს. ელექტრა მამის მკვლელობისთვის შურისმაძიებელ უმცროს ძმას, ორესტეს ღვთის ნების აღსრულებაში ეხმარება – მონაწილეობს ეგისტოსისა და საკუთარი დედის – კლიტემნესტრას მკვლელობაში. საინტერესოა, რომ აგამემნონისთვის შურისძიების ამბავში, რომელიც ჯერ კიდევ ჰომეროსის „ოდისეაში“ რამდენჯერმე გვხვდება, ელექტრა ორესტესთან ერთად არსადაა ნახსენები. მეცნიერთა აზრით, ელექტრას ჩართვა შურისძიების ეპიზოდებში შეიძლება ანტიკური დრამის, კერძოდ -ტრაგედიის ნოვაციას წარმოადგენდეს². აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ჰომეროსის „ილიადაში“ აგამემნონის ქალიშვილებად ნახსენებია ლაოდიკე (IX, 142) და იფიანასა (IX, 155; IX 287). ამ უკანასკნელის იფიგენიასთან გაიგივების შესახებ კამათი დღესაც გრძელდება³. რაც შეეხება ლაოდიკეს, მისი ელექტრასთან დაკავშირების საკითხი ჰიპოთეზის დონეზე რჩება⁴ ყოველ შემთხვევაში, ესქილეს „ქოეფორებამდე“ ელექტრა და ორესტესი ერთ კონტექსტში არსად გვხვდებიან, თუ არ ჩავთვლით პინდაროსის მეათე პითიური ოდის ერთ-ერთ ვერსიას, სადაც ნახსენებია, რომ ჯერ

² Tipton 1949, 18.

³ Hollinshead, 1985, 14.

⁴ Roman 2010, 143.

კიდევ ბავშვი ორესტესი ძიძა არსინოემ ან ელექტრამ გადა-
არჩინა და მეფე სტროფიოსთან გახიზნა⁵. ცხადია, პინდაროსის
ამ ცნობის მიხედვით აშკარა ხდება, რომ მამის გარდაცვალების
შემდეგ ელექტრა ზრუნავს ძმის სიცოცხლისა და ოჯახის
ღირსების შენარჩუნებაზე, მაგრამ, ცხადია, ამ ინფორმაციის
მეშვეობით მისი და მითის სხვა პერსონაჟების სრულყოფილი
დახასიათება შეუძლებელია.

ამრიგად, ანტიკური ლიტერატურა ელექტრას, როგორც პერ-
სონაჟს, ბერძნულ ტრაგედიამდე არ იცნობს, თუმცა საყურად-
ღებოა, რომ სამივე ტრაგიკოსი მის დასახასიათებლად საკმარის
მასალას გვთავაზობს: ესქილე „ქოეფორებში“, სოფოკლე
„ელექტრაში“, ხოლო ევრიპიდე 2 ტრაგედიაში: „ელექტრა“ და „
ორესტესი“.

ესქილემ ხანდაზმულ ასაკში დაწერა ტრილოგია „ორესტეა“,
რომელმაც, როგორც მიჩნეულია, სრული სახით ვერ მოადწია
ჩვენამდე⁶. ტრილოგია სამი ტრაგედიისაგან შედგება: „აგამემ-
ნონი“, „ქოეფორები“ და „ევმენიდები“.

ესქილესთან ელექტრა, მსგავსად ესქილეს სხვა პერსონა-
ჟებისა, არის ღვთაებრივი, ძლიერი და უშიშარი⁷. მნიშვნელო-
ვანია გუნდის (ქოროს) დატვირთვა ესქილესთან, რომელიც
უთანაგრძნობს ელექტრას და სიმპათიითა ქალისადმი გან-
წყობილი. გუნდი მკითხველს ნაწარმოების ძირითადი გზავნი-
ლების განჭვრეტის საშუალებას აძლევს, ცხოვრების ფილოსო-
ფიურ არსზე გვაფიქრებს და მივყავართ ჭეშმარიტი დასკვნე-
ბისკენ, თუმცა თავად პერსონაჟთა ბედზე გავლენას ვერ ახ-
დენს. ორესტესის დაბრუნების შემდეგ გახარებული ელექტრა
იწყებს ძმასთან ერთად შურისძიების გეგმის განხორციელებას.
მკვლევართა აზრით, ესქილემ ტრილოგიისთვის ატრიდთა

⁵ პინდაროსი, 2003, XI.25.

⁶ Tipton 1949, 21.

⁷ Tipton, 1949, 23.

მითის დელფოსური ვერსია აირჩია, რომლის თანახმადაც, საგვარეულო ცოდვის და დანაშაულებათა ჯაჭვისგან ორესტეს აპოლონი განწმენდს (დელფოსური რელიგია სისხლის აღების გვაროვნულ ადათს უპირისპირდებოდა)⁸. თუმცა, ესქილე გასცდა მითის რელიგიურ ასპექტს და ის ფილოსოფიურსა და ეთიკურ ჭრილში წარმოაჩინა. დრამატურგი ეტაპობრივად გვიჩვენებს საზოგადოების ღირებულებითი და სამართლებრივი ცნობიერების ევოლუციას, რომელიც საგვარეულო შურისძიებისა და „სისხლის აღების“ ადათის გადალახვაში აისახება. მკვლევართა აზრით, ეს პროცესი, ესქილეს ხედვით, ძველი გვაროვნული წყობილების დაშლასა და ახალი დემოკრატიული წესწყობილების ფორმირებას ახლავს თან⁹. ამას გარდა, ისტორიულ ასპექტში „ორესტეაში“ ე.წ. პატრიარქალური და მატრიარქალური სამართლის ბრძოლას ხედავენ, რაც პირველყოფილი გვაროვნული წყობილების დეგრადაციას და საზოგადოების ახალ ცივილიზაციურ საფეხურზე ასვლას უკავშირდებოდა. ძველსა და ახალ მსოფლგანცდას შორის ბრძოლა „ორესტეაში“ აპოლონისა და ერინიების დრამატულ წინააღმდეგობაში გამოიკვეთა¹⁰. შეიძლება ითქვას, რომ ნაწარმოები რამდენიმე სიბრტყეზე ვითარდება – სოციო-ისტორიულ, რელიგიურ-ფილოსოფიურსა და ეთიკურზე. თხზულებაში საინტერესოდ არის შერწყმული ესქილეს მსოფლგანცდის ორი ასპექტი – სკეპტიკური, რომელიც ადამიანის ბუნების ძირეული მანკიერების ხედვაში მდგომარეობს და ისტორიულ-პროგრესული, რომელიც კულტურისა და საზოგადოების სამართლებრივი ევოლუციის რწმენაში გამოიხატება¹¹. ორივე შემთხვევაში ესქილეს მთავარი სათქმე-

⁸ Halporn 1983, 87.

⁹ Wilmer 2017, 106-118.

¹⁰ Thomson and Headlam 2013, 96.

¹¹ Zeitlin 1965, 463.

ლი მდგომარეობს შემდეგში: დანაშაულს ყოველთვის მოჰყვება სასჯელი.

ესქილეს შემდეგ ელექტრას მითს აცოცხლებს სოფოკლე, რომელიც რეალურ პერსონაჟებს გვთავაზობს, აშკარა მოტივებითა და ქმედებებით. სოფოკლეს ელექტრაც გვიღვიძებს დანანებისა და პატივისცემის განცდას. ესქილესგან განსხვავებით, სოფოკლესთან მეტად ვხვდებით დრამატულ ირონიას, თითქოს ის უკეთ ჩაწვდა პერსონაჟთა ბუნებას, თუმცა გუნდის დატვირთვა აქ ისეთივე შთამბეჭდავი არ არის, როგორც ესქილესთან. სოფოკლეს ელექტრას ხასიათის გამოკვეთაზე გადააქვს აქცენტი და შეურიგებელი, მამაცი და მებრძოლი ქალის სახეს ქმნის. ელექტრას არ შეუძლია შეეგუოს ღედისა და მამინაცვლის ტირანიას, დაივიწყოს მათ მიერ ჩადენილი დანაშაული. მისი „მთლიანი“ ხასიათი კომპრომისებს ვერ იტანს. ელექტრას შეურიგებელი და მემამბოხე ბუნების გამოსაკვეთად სოფოკლეს მოქმედებაში მესამე და – ქრისოთემისი შემოჰყავს. ელექტრასგან განსხვავებული ტემპერამენტიტა და მიმტევებლობით, ქრისოთემისი მეტ მოთმინებას და სიყვარულს გამოხატავს ღედისადმი, რაც ელექტრასთან დაპირისპირების საგანი ხდება. ისევე როგორც ანტიგონე და ისმენე, ელექტრასა და ქრისოთემისის სახეები სხვადასხვა ცხოვრებისეულ პოზიციასა და ადამიანურ ტემპერამენტს გამოხატავს. ელექტრას ანტიგონეს მსგავსი სასჯელი მოულის. ორივე ქალი პერსონაჟი კი თავისი მნიშვნელობით ძალზე ძვირფასია ბერძნული ლიტერატურისთვის. რაც შეეხება ქრისოთემისს, მას ჰომეროსთანაც ვხვდებით, სადაც იგი მოხსენიებულია როგორც აგამემნონის ქალიშვილი. სოფოკლეს ამ პერსონაჟზეც დაუწერია ცალკე პიესა, თუმცა მან ჩვენამდე ვერ მოაღწია¹². ესქილესთან შედარებით, სოფოკლესთან შეცვლილია კლიტემნესტრას

¹² Zeitlin 1965, 508.

ხასიათიც. თუ „ორესტეას“ კლიტემნესტრას სახეს მონუმენტური დიდებულება და ტრაგიკული ხიბლი გააჩნდა, სოფოკლე სრულიად განძარცვავს ტრაგედიის ამ პერსონაჟს ამ თვისებებისაგან. კლიტემნესტრასა და ელექტრას დიალოგში ჩვეულებრივ შეშინებულ ქალს ვხედავთ, რომელსაც არგუმენტებიც კი არ ჰყოფნის ელექტრას მგზნებარე ბრალდებების გასაბათილებლად. უნდა აღინიშნოს, რომ სოფოკლესთან ატრიდთა მითი შინაარსობრივად იმავე მოვლენებს გადმოგვცემს, რაც ესქილეს „ქოეფორებსა“ და „ევმენიდებში“ ვითარდება, თუმცა სოფოკლეს ვერსიაში ქრება ერიჩიების – შურისძიების დემონების თემა, რომლებიც დედის მოკვლის გამო სდევნიან ორესტესს¹³. აქ აღარ იკითხება პატრიარქალური და მატრიარქალური სამართლის დაპირისპირება. თავად ორესტეც შორსაა სინდისის ქენჯნისა და მერყეობისაგან. ამგვარად, სოფოკლეს მთავარი სათქმელი არის ადამიანური ბუნების გაშიშვლება, სადაც ვხედავთ როგორი დაუნდობელი შეიძლება იყოს კაცი, თუმცა ცხოვრება აქაც ყველას უბრუნებს საკადრისს.

ამ ორი მწერლისგან სრულიად განსხვავებულ ელექტრას გვთავაზობს ევრიპიდე ტრაგედიაში „ელექტრა“. აქ ტრაგედიისთვის მთავარი ბრალდებულები არიან თავად ზევსი, რომელმაც დაუშვა ტროას ომი და აპოლონი, რომელმაც არასწორად ითამაშა წინასწარმეტყველის როლი. ელექტრას ბედი განგებამ განსაზღვრა, რაშიც დამნაშავეები თავად ამ განგების ბატონები არიან, ღმერთები. ევრიპიდესთან გუნდის სიტყვა ასევე ბევრად გარკვეული, დეტალურია, რაც სიუჟეტის მსვლელობისას უკეთესი ანალიზის საშუალებას იძლევა. ევრიპიდეს ელექტრა, როგორც „ელექტრაში“, ისე „ორესტეში“, განსხვავებით სოფოკლეს „ელექტრასა“, ისე ესქილეს „ორესტეასაგან“, არის სასტიკი, დაუნდობელი მკვლედი, რომელიც ძმაზე უფრო მეტად აქტი-

¹³ Kamerbeek 1953, 25.

ურობს მკვლელობისას და სინდისის არანაირი ქენჯნა არ გააჩნია.

ამგვარად თუ შევაჯამებთ, ესქილეს ელექტრას ტრაგედიაში ერთობ მოკრძალებული როლი აქვს. მაშინ, როცა სოფოკლესა და ევრიპიდეს ვერსიებში ელექტრა ბევრად თამამია. ამ დრამატურგთა ელექტრა ორესტესადმი არა თუ არ არის დაქვემდებარებული, არამედ მათ პიესებში მოქმედების მთავარ წარმართველად გვევლინება. სოფოკლესა და ევრიპიდესთან დედის-მკვლელობას ტრადიციისამებრ ორესტესი ადასრულებს, ელექტრა კი დრამებში წარმოადგენს იმ პერსონაჟს, რომლის სახეც დედისმკვლელობის მორალური საკითხის ფონზე განსაკუთრებული ინტერესით შეისწავლება მუდმივად ¹⁴.

საინტერესოა ასევე ზოგადად ვახსენოთ ქალის კონცეფცია ბერძნულ ტრაგედიაში. ძვ.წ. V საუკუნის ათენელი ქალის სოციალურ სტატუსზე ერთი გამოკვეთილი შეხედულება ბატონობდა. ამ მოსაზრების მიხედვით, კლასიკური პერიოდის ათენში ქალს სოციალურად უფრო დაბალი სტატუსი ჰქონდა, ვიდრე საბერძნეთის სხვა ქალაქებში, ასევე განსხვავებული იყო მისი სტატუსი საბერძნეთის ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში. საზოგადო ცხოვრებაში ქალების პოლიტიკური გავლენის, მათი მნიშვნელობისა და ლიტერატურული აქტივობის ხანა მისუსტებული იყო ¹⁵. ფაქტობრივად, არ არსებობს არც ლიტერატურა, არც რომელიმე ქვეყნის ხელოვნება, რომლებშიც ქალები უფრო ღირსშესანიშნავნი, უფრო ფაქიზად და ინტერესით შესწავლილი ყოფილიყვნენ, ვიდრე V საუკუნის ათენის ტრაგედიაში, ქანდაკებასა და მხატვრობაში ¹⁶.

ასევე საყურადღებოა ქეთი ნადარეიშვილის კვლევა “ქალი კლასიკურ ათენსა და ბერძნულ ტრაგედიაში” სადაც კკით-

¹⁴ ნადარეიშვილი 2008, 107.

¹⁵ Roisman and Luschnig 2012.

¹⁶ ნადარეიშვილი 2008, 108.

ხულობთ რომ ანტიკურ ტრაგედიებში ქალები იყვნენ აუთსაიდერები, საშიშნი და ასევე ძირეული მნიშვნელობის მქონენიც. ქალის ძირითადი ფუნქცია საოჯახო საქმეებით, შვილების აღზრდით შემოიფარგლებოდა. საჯარო სივრცეში კი ქალი იყო უფლებო სუბიექტი, ქალს არ შეეძლო მონაწილეობის მიღება მნიშვნელოვან პოლიტიკურ თუ იურიდიულ გადაწყვეტილებებში, თუმცა მას ჰქონდა უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია-ლეგიტიმური მემკვიდრის გაჩენა. აღსანიშნავია, რომ შვილს მამასთან ერთად დედაც ანიჭებდა მოქალაქეობას. ნადარეიშვილის კვლევაში ვეცნობით მნიშვნელოვან მოსაზრებას ქალთა უფლების ევოლუციურ ტენდენციებზე. ბერძნული ტრაგედიების ქალთა ღირშსანიშნავი სახეების ანალიზის შედეგად მკვლევარი ასკვნის: 1. ესქილესთან ქალის დაქვემდებარებული მდგომარეობა მძლავრობს; 2. სოფოკლე უსწრებს დროს და ქალის პიროვნებას მამაკაცს უთანასწორობს, რომლის აზრითაც როცა საქმე უმაღლეს ღირებულებებს ეხება, სქესთა შორის არ შეიძლება იყოს განსხვავება; 3. ევრიპიდე კი ქალისა და მამაკაცის დაბალანსებულ, ჰარმონიულ ერთობლიობას გვიჩვენებს, როგორც საოჯახო, ასევე საზოგადოებრივ დონეზე. უდავოა რომ ტრაგიკოსთა შეხედულებები იცავს მათი ეპოქის შესაბამის კულტურულ ნორმებს¹⁷.

ნაშრომის ფარგლებში, უპირველეს ყოვლისა, ყურადღებას ვამახვილებთ ელექტრას მითზე, რომელიც უკვე არის ლიტერატურული სისტემა, ხოლო სხვადასხვა ნაწარმოებში ის ახლებურად არის წარმოდგენილი, როგორც ლიტერატურული ფიქცია, ლიტერატურული არქეტიპი, როგორც უნივერსალური სიმბოლო, რომელიც განასახიერებს ინდივიდუალური არსის საკუთრივ ლიტერატურულ აღქმას. აქედან გამომდინარე, ელექტრას მითი ვითარდება და იმკვიდრებს ლიტერატურულ ტიპო-

¹⁷ ნადარეიშვილი 2008, 110.

ლოგიას და დრამატულ ტრადიციას სოფოკლეს „ელექტრაში“, ევრიპიდეს „ელექტრაში“, ო'ნილის დრამატურგიაში. სამივე ზემოთ ხსენებულ შემთხვევაში ელექტრას პერსონაჟი, თუნდაც შურისძიების გზით საკუთარი სურვილების და მისწრაფებების შენარჩუნებისთვის იბრძვის და საბოლოო ჯამში, მას იმედგაცრუება და სასოწარკვეთა ელის¹⁸. მითს ელექტრას შესახებ ვხვდებით ჟან ჟიროდუს შემოქმედებაში (როგორც ეთნო-რელიგიურ მითს, რომელიც დრამატულ ტექსტებში ლიტერატურულად არის გადმოცემული), სარტრის "ბუზებში" და ელიოტთან "ოჯახის გაერთიანებაში"¹⁹.

მთავარი ფაქტორი, რამაც გამოიწვია ელექტრას მითით დაინტერესება ანტიკური და თანამედროვე პერიოდის დრამატულ ტექსტებში (ტრაგედიაში), თავად მითის სტრუქტურაშია. მითი ელექტრას შესახებ უნდა განიხილებოდეს ატრევსის ოჯახის ეთნორელიგიურ მითთან მიმართებაში, საიდანაც მითი ელექტრაზე იღებს საწყისს, რადგან იგი მოიცავს ამ უკანასკნელის თემატურ პერსპექტივების სპეციფიკას. ატრევსის ოჯახში, რომელშიც ელექტრა არ არის ბოლომდე წარმოდგენილი, როგორც ხისტი და შურისმაძიებელი პერსონაჟი, საკმაოდ მძიმე როლს ირგებს და გადამწყვეტ ფიგურას წარმოადგენს მოვლენათა მსვლელობაში²⁰. შესაბამისად, მითი ელექტრაზე ფოკუსირებულია არა მარტო ტრაგიკულ სიუჟეტზე, სადაც ელექტრა მთავარი ფიგურაა ორესტესის სადამსჯელო ქმედებისა, არამედ პერსონაჟის ემოციურ და ფსიქოლოგიურ დინამიკაზე, რომელიც თავის მხრივ ვლინდება ადამიანის მიერ განხორციელებული ძალადობის, დანაშაულის, შურისძიების დროს. ამგვარად, რწმენა იმისა, რომ სადამსჯელო ქმედება გარდაუვალი და აუცილებელია დაკარგული ღირებულებების აღსადგენად, წარ-

¹⁸ Bakogianni 2011, 113.

¹⁹ Bakogianni 2011, 153.

²⁰ Bakogianni 2011, 113.

მოადგენს ფსიქოლოგიურ ჭიდილს საკუთარ თავთან, რომლის მთავარი გამომწვევი მიზეზი პიროვნული და სოციალური კეთილდღეობის აღდგენაა. სწორედ ამ მიზეზითა და მიზნით, ელექტრა მონაწილეობს კიდევ მოქმედებაში, რომელიც არის შურისმაძიებლური და განმათავისუფლებელი, ექსტრემალური და სასტიკი, ამავედროულად რაციონალური, ემოციური, ინსტინქტური და ეგოისტური.

მაშ რა არის ელექტრას როლი? ელექტრამ უნდა გააცნობიეროს სიტუაცია და მიანიჭოს მას ეგზისტენციალური მოდელის სტატუსი, გვიჩვენოს ცხოვრებისეული მოდელი, პარადიგმა საკუთარი ფსიქოლოგიური და ემოციური მნიშვნელობით²¹. სწორედ ამიტომ როგორც ტრაგიკული გმირობის გამოსახატულება, ის საინტერესო და ღიაა მწერალთა მხატვრული მრავალფეროვნებისთვის.

II თავი ელექტრას რეცეფცია პოსტანტიკურ ლიტერატურაში

ჯენიფერ სეინთის ნაწარმოების სრულყოფილი ანალიზისთვის აუცილებლად მიგვაჩნია პოსტანტიკურ ლიტერატურაში ამ მითის რამდენიმე ყველაზე ცნობილი რეცეფციის განხილვა. ბუნებრივია, ნაშრომის ფორმატი საშუალებას არ გვაძლევს გავანალიზოთ მითის რეცეფციის ყველა შემთხვევა, ამიტომ ამჯერად მხოლოდ რამდენიმე ავტორზე შევჩერდებით.

აუცილებელია ვახსენოთ **ჟან-პოლ სარტრის** ცნობილი პიესა „**ბუზები**“, რომელშიც მან პელოპიდების მითი აიღო ფაბულად და ორესტესის პიროვნულ გათავისუფლებაზე საუბრით საკუთარი ეპოქის შეხედულებები გამოსატყ. სარტრის ელექტრა წარმოდგენილია როგორც ერთი უბედური, გარიყული, მეგობრების გარეშე მყოფი ქალი, რომელსაც მხოლოდ ძმის, ორესტესის დაბრუნების იმედი აცოცხლებს, რათა მისი

²¹ Rein 1954, 33.

საშუალებით მამის მკვლელობისთვის, დედასა და ეგისტოსზე იძიოს შური. მიუხედავად იმისა, რომ იგი ნაწარმოების ბოლოს განიცდის სინდისის ქენჯნას და ინანიებს საზარელ დანაშაულს, სწორედ მისი სიტყვით და ქმედებით ორესტესი ხდება სასტიკი მკვლელობის მთავარი მოქმედი პირი, ხოლო ელექტრა – ძმის მოღალატე, რადგან საერთო დანაშაულისთვის მხოლოდ ორესტესი ისჯება. ორესტესი კი უდრეკად დგას, მთელს პასუხისმგებლობას თავის თავზე იღებს. შიშს დამონებული ელექტრა კარგავს საკუთარ თავს, ხოლო ორესტესი პოულობს ჭეშმარიტ თავისუფლებას, რადგან ის არ ემონება ღმერთებს, შიშს და განგებას. თავად კლიტემნესტრა სრულიად დაუნდობელი, შურისძიების წყურვილით შეპრობილი ქალია, რომელიც მოგვიანებით სახელმწიფოს ერთპიროვნული მართველობის სურვილით აღივსება. მთლიანი პიესის ცენტრალური ფიგურა თავად ორესტესია, ეგზისტენციალური გმირი, რომლის მთავარი იდეა დანაშაულებრივი ქმედებიდან განთავისუფლება და საკუთარი „მე“-ს ძიებაა. პიესა ეფუძნება თავისუფლებისა და პასუხისმგებლობის ეგზისტენციალურ პრობლემებს, რომელთა გადაწყვეტაში ელექტრა არ არის ჩართული, რადგან მას არცერთი ზემოთხსენებულის განცდა არ აქვს. სწორედ ელექტრას არაკეთილსინდისიერებას მივყავართ იმ ტრაგედიამდე, რაც საუკუნეებია სხვადასხვა მწერლის ინსპირაციად რჩება.

ასევე მნიშვნელოვანია მოკლედ მიმოვიხილოთ ამერიკელი დრამატურგის, **იუჯინ ო ‘ ნილის** პიესა „**გლოვია შვენის ელექტრას**“ რომელიც პირველად 1931 წელს ბროდვეიზე დაიდგა. პიესა ეფუძნება ესქილეს „ორესტეას“, სადაც აგამემნონის პროტოტიპია ომიდან ახლად დაბრუნებული გენერალი ეზრა მანო-ნი. პიესაში ასევე ვხედავთ კლიტემნესტრას (ქრისტინე), ორესტესს (ორინი), ელექტრას (ლავინია) და ეგისტესს (აღამ ბრანტი), რომელთა შორის მიმდინარე კონფლიქტი (ინცესტური სიყვარული, ღალატი, მკვლელობა, შვილების შურისძიება) ძირითა-

დად ესქილეს ბერძნულ ტრაგედიას მიჰყვება. მიუხედავად იმისა, რომ სამ ნაწილად დაყოფილი პიესა შეესაბამება ორესტესის ტრილოგიას, ავტორი ინოვაციურ და მოვლენების სრულიად სხვაგვარ განვითარებასაც გვთავაზობს, სადაც მთავარ სიუჟეტურ ხაზთან ერთად ვხედავთ პერსონაჟთა სექსუალურ ჭიდილებს, კერძოდ ორინის (ორესტესის) შემთხვევაში ოიდიპოსის კომპლექს, ხოლო ლავინიას (ელექტრა) სახით ელექტრას კომპლექს.

პიესაში ასევე ვხვდებით ზიგმუნდ ფროიდისეულ თეორიებს, რომელთა მიხედვითაც ადამიანებს ამოძრავებს ირაციონალური ძალა, კერძოდ სექსუალური ვნებები, როგორც ერთ-ერთი უმთავრესი ინსტიქტი, რომლის ჩახშობაც სოციალური წესების საფუძველზე იწვევს პიროვნების დათრგუნვასა და ქვეცნობიერის შერყევას. სწორედ მსგავს ჭიდილებს ებრძვიან ო'ნილის პერსონაჟები, განსაკუთრებით კი ქრისტინე (კლიტემნესტრა) და ლავინია (ელექტრა), რომელთა მთავარი შიში სწორედაც რომ სიყვარულის დაკარგვის შიშია²².

თავად პიესის სათაური გვეუბნება რომ ელექტრას, ამ შემთხვევაში კი – ლავინიას, განვითარებული მოვლენებიდან გამომდინარე სწორედაც რომ გლოვა შვენის, რადგან მის მიერ ჩადენილს სწორედ თვითგვემა შეეფერება, როგორც სასჯელი. ლავინია, სუსტი, უფერული გოგონაა, რომელსაც არ აქვს კარგი ურთიერთობა დედასთან, მაგრამ ძალზე გამორჩეულად უყვარს მამა. მამის მკვლელობის შემდეგ, ზიზღით შეპყრობილი ლავინია, ელექტრას მსგავსად, წააქეზებს ძმას და ეს უკანასკნელი კლავს დედის საყვარელს. საყვარლის დაკარგვის გამო, ქრისტინე თავს იკლავს, ხოლო ორინი, რომელსაც სექსუალური ლტოლვა ჰქონდა დედისადმი, თავს იდანაშაულებს მის სიკვდილში. სამართლის აღდგენით გაბედნიერებული ლავინია

²² Aryan and Karimi 2016, 74.

წლების სვლასთან ერთად მეტად ამბიციური და თავნება ხდება, ამით კი სულ მეტად ემსგავსება დედას. ასევე მძაფრდება მისი სექსუალური ლტოლვები სხვა მამაკაცებისადმი, რითაც ძმის გაღიზიანებას იწვევს და საბოლოოდ ეს გადაიზრდება მათ შორის დაპირისპირებაში. მოგვიანებით, ორინი დას გამოუტყდება მისდამი სექსუალურ ლტოლვაში, უარის მიღებისას კი ორინი თავს იკლავს. პიესის დასასრულს, ლავინია აცნობიერებს საკუთარი ოჯახის განვლილ ყოფას, სამარცხვინო თუ დანაშაულებრივ ბუნებას და სამუდამოდ გამოიკეტება სახლში, რაც ცოცხლად დამარხვის მეტაფორული გამოხატულებაა.

ელექტრას სიუჟეტით მოხიბლულ მწერალთა რიცხვში აღმოჩნდა ამერიკელი პოეტი, კრიტიკოსი და ინტელექტუალი, **ჯორჯ პაუნდი** (1885-1972), რომელიც ძლიერ იყო გატაცებული ბერძნული ტრაგედიებით და მათი საკუთარი, მეტად სახასიათო თარგმანები შემოგვთავაზა. 1987 წელს გამოიცა პაუნდის მიერ ნათარგმნი სოფოკლეს „ელექტრა“. კრიტიკოსთა აზრით, პაუნდის ნამუშევარს ეტყობა ამერიკული სული, რადგან ძალზე დინამიური და ნაკლებად ლირიკულია, ამავედროულად ერთი ერთში მიჰყვება სოფოკლეს²³. ამგვარად პაუნდის „ელექტრა“ საყურადღებოა არა სიუჟეტური განვითარების კუთხით, არამედ წერიითი ტექნიკის, ლექსიკისა და პაუნდის სახასიათო პოეტური ნუანსების გამოყენების თვალსაზრისით.

III თავი **ჯენიფერ სეინტი და მისი „ელექტრა“**

როგორც ძველი, ისე მომდევნო პერიოდის მწერლები, რომლებიც ელექტრას მითითა და პერსონაჟით ინტერესდებოდნენ, ცდილობენ დრამატული დისკურსის როგორც მითთან მიახლოებას, ასევე მისგან გამოყოფას რეალისტური პერსონაჟების და ცხოვრებისეული სიტუაციების შექმნით. როგორც უკვე აღვნიშ-

²³ Pound and Fleming 1990.

ნეთ, ერთ-ერთ ასეთი გამორჩეული თანამედროვე ინგლისელი მწერალია ჯენიფერ სეინთი, რომლის რომანიც სახელწოდებით „ელექტრა“ ახალ ემოციურ აქცენტებს გვთავაზობს, თუმცა უნდა გვახსოვდეს, რომ ნებისმიერი ინოვაციური ხედვა სარისკოა, რადგან მითი ელექტრაზე წარმოადგენს კარგად სტრუქტურირებულ სისტემას, რომელიც ინარჩუნებს მოქმედების ქრონოტოპს, პერსონაჟთა სახელებს და მოვლენათა თანმიმდევრობას, რითაც ამტკიცებს, რომ თავად მითის სიმბოლო ინარჩუნებს საკუთარ არსსა და მნიშვნელობას²⁴.

ჟან-პიერ ვერნანი ანტიკურობას უწოდებს „ყოველთვის, ყველგან მყოფ აჩრდილს“²⁵, რომელსაც სხვადასხვა დარგის მეცნიერებსა და ხელოვანებს მუდმივად სინათლეზე გამოჰყავთ. თანამედროვე ინგლისურ ლიტერატურაში კლასიკური ლიტერატურის პოპულარიზაცია და რეცეფცია არ წყდება სწორედ ასეთი მწერლების წყალობით, როგორიცაა ჯენიფერ სეინთი. ჯენიფერ სეინთი ლონდონის კინგს კოლეჯის კურსდამთავრებულია კლასიკური ფილოლოგიის სპეციალობით. მოგვიანებით იგი ამავე უნივერსიტეტში გვევლინება ლექტორის ამპლუაში. ჯ.სეინთი დღემდე კინგს კოლეჯში ასწავლის კლასიკურ ლიტერატურას. ის ადრეული ასაკიდანვე გატაცებული იყო მითოლოგიითა და ანტიკური სამყაროთი. სწორედ ამ ისტორიებისადმი სიყვარულმა, ბევრმა კითხვამ და კრეატიულმა ბუნებამ მისცა დასამაბი მის სამწერლო იდეებს. ჯენიფერს განსაკუთრებით აინტერესებდა ქალის ბუნება ანტიკურობაში, მითოლოგიაში. სწორედ ქალის გამოცდილება, პერსპექტივა და კომპლექსური ბუნება გახდა მისი თხზულებების მთავარი ინსპირაცია. ცამეტწლიანი სამასწავლებლო კარიერის შემდეგ (ინგლისური ენის პედაგოგად მუშაობდა საჯარო სკოლაში) მან

²⁴ Golban 2006, 12.

²⁵ Vernant 1984, 32.

დაწერა თავისი პირველი წიგნი “არიადნე”, სადაც მოგვითხრობს თესევსისა და მინოტავრის ლეგენდაზე არიადნეს პერსპექტივიდან. ვნებიანი, ქარიზმატული და ძლიერი ქალების ხელახალი წარმოჩენა, მათი ფიქრებისა და განცდების ახლებური გადმოცემა, ნამდვილად უნდა იყოს საინტერესო თანამედროვე მკითხველისთვის, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ ეს ქალები მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ მითებსა და ლეგენდებში და მიუხედავად მამაკაცთა დომინანტობისა, გადამწყვეტი ცვლილებები შეჰქონდათ როგორც სოციალურ, ასევე პოლიტიკურ რეალობაში. სწორედ ამ რწმენითა და ფემინისტური მიდგომებით არის გაჯერებული ჯენიფერ სეინთის მწერლობა. მას ახასიათებს პერსონაჟების შინაგანი სამყაროს სრული გაშიშვლება, რაც ვლინდება ფიქრებისა და განცდების ბოლომდე გამოხატვაში. სეინთთან ჩვენ არ ვეცნობით მხოლოდ მითზე დაფუძნებულ სიუჟეტს, რომელიც მეტწილად კვალდაკვალ მიჰყვება ტრადიციულ ნარატივს, არამედ აქ ერთგვარად ვითავისებთ კონკრეტული პერსონაჟი ქალის ფარულ და აქამდე უცნობ (თუმცა ადვილად წარმოსადგენ) პერსპექტივას, ცხოვრებისეულ ხედვას, განცდებს, ვნებებს თუ შიშს. ამგვარად, პერსონაჟის განვითარება და დინამიკა არის სწორედ ის ყველაზე სიაინტერესო მახასიათებელი, რაც ასე გამოარჩევს ამ თანამედროვე ინგლისელი მწერლის ხელწერას. სწორედ ერთი სიუჟეტის სხვადასხვა პერსპექტივიდან ჩვენება, ერთი ტრაგედიის სხვადასხვა მხრიდან აღბეჭდვა ასწავლის მკითხველს იყოს მეტად ემფატიური. თავად ავტორის სიტყვებით, ის წერს იმაზე, რისი წაკითხვაც თავად ესიამოვნებოდა, იმ ქალებზე, ვისთანაც სიამოვნებით ისაუბრებდა, რათა მათი კონკრეტული ქმედებების არსს უკეთ ჩაწვდომოდა.

ჯენიფერ სეინთი ღღესაც ინგლისში ცხოვრობს და მოღვაწეობს. იგი ერთ-ერთი ყველაზე გაყიდვადი და პროდუქტიული ავტორია. მის სახელს უკავშირდება ოთხი ერთმანეთზე უფრო

მთამბეჭდავი რომანი: “არიადნე” (2021), “ელექტრა” (2022), “ატლანტა” (2023) და “ჰერა” (2024).

უფრო დეტალურად განვიხილოთ 2022 წელს გამოცემული “ელექტრას” შინაარსი.

წიგნი ოთხ ნაწილად იყოფა და მოიცავს პროლოგს, 40 თავს და ეპილოგს. თხრობა ერთმანეთის მონაცვლეობით სამი ქალის ნარატივით იშლება, სამი ქალის ხმა ჩაგვესმის. ელექტრას ნაამბობს 15 თავი აქვს დათმობილი და თავად პროლოგი იწყება სწორედაც რომ ელექტრას პერსპექტივით, მას ენაცვლება კლიტემნესტრა (17 თავი), შემდეგ კი -კასანდრა (8 თავი).

„ელექტრა“ მოგვითხრობს ტროას ომის პერიოდში განვითარებულ ტრაგედიაზე, რომელსაც ეწირება სამი ქალის ცხოვრება. კლიტემნესტრას, კასანდრასა და ელექტრას პერსპექტივიდან დანახული ერთი რეალობა, თუმცა სხვადასხვა აღქმით, სხვადასხვა ემოციითა და სამართლის განცდით, მკითხველს თავიდანვე მძაფრ ინტერესს აღუძრავს. კლიტემნესტრა, შვილ-მოკლული დედა, ცდილობს სამართალი ქმრის სიკვდილში იპოვოს. სიკვდილი სიკვდილის წილ, შვილის მკვლელი მამა და განადგურებული დედა, რომელიც ასევე მკვლელად იქცევა, რათა შვება მოჰგვაროს საკუთარი გარდაცვლილი შვილის, იფიგენიას, სულს. კასანდრა – ტროას მეფის ასული, რომელიც წინასწარ ხედავს საკუთარი ოჯახის დაცემას, თუმცა მის წინასწარმეტყველებას არავინ უჯერებს. აქვე ვხედავთ ელექტრას – აგამემნონის ქალიშვილს, რომელსაც ბავშვობიდან გაიდგალებული ჰყავს მამა, შექმნილი აქვს მისთვის თითქმის უცნობი ადამიანის კერპი- გვიჩვენებს იმ ქალის დაცემას, რომელიც უიმედობითა და შურისძიების წყურვილით საკუთარი დედის მკვლელი ხდება. რომანში დინამიურად იშლება განსხვავებული ნარატივი სამი ქალისა, რომლებიც თავისებურად ცდილობენ საკუთარ სიმართლისა და სამართლის პოვნას. წიგნში საინტერესოდ იშლება დედა-შვილობის თემა, ისევე რო-

გორც ზოგადად მშობლის როლი. ქალის რისხვა, შურისძიება, ტკივილი, ქალთა განსხვავებული მოტივები, ეს ის თემებია, რომლებთანაც მკითხველის ემოციური კავშირი მთელი ნაწარმოების მანძილზე არ წყდება. მიუხედავად ტრადიციული მითოლოგიური ფაბულისა, ახლებურია განცდები, პერსპექტივები, აღქმა, ხოლო პრობლემები – მარადიულად აქტუალური.

მოკლედ განვიხილოთ სამივე ქალბატონის თვალთ დანახული ის ტრაგედია, რომელიც ჯერ კიდევ ანტიკურ ეპოქაში წარმოსდგა როგორც სამართალსა და სიმართლეს შორის დაუსრულებელი ჭიდილი.

ელექტრა

ნაწარმოებს ეპიგრაფად დართული აქვს ამონარიდი სოფოკლეს „ელექტრადან“, რაც, ერთი შეხედვით, მეტყველებს სოფოკლეს გავლენაზე. „რადგან თუკი უბედური მკვდრები უნდა იწვნენ მტვერსა და არარაობაში, ხოლო მკვლელები სისხლის წილ სისხლით არ იხდიდნენ საზღაურს, ყოველგვარი პატივისცემა ადამიანის მიმართ, ყოველგვარი შიში ციური ძალების მიმართ გაქრება ამ მიწაზე“²⁶. ამ ციტატასა და იმ თემაზე, რამდენად მისდევს ჯენიფერ სეინთი მითისა და პერსონაჟების სოფოკლესისეულ ინტერპრეტაციას, ჩვენი ნაშრომის ბოლო ნაწილში წარმოვადგენთ.

რომანის პროლოგი იწყება ელექტრას მოგონებებით მამაზე, სადაც აგამემნონი წარმოდგენილია როგორც მზრუნველი და მოსიყვარულე მშობელი. თავად სახელი „ელექტრა“ (Ηλέκτρα, „ქარვა, შუქმფენი“) მამამ შეურჩია ქალიშვილს, რათა წარმოეჩინა იგი, როგორც ოჯახის სინათლე, სიამაყე და სილამაზე ატრევესთა საგვარეულოსი. სწორედ ამ სტატუსის გამართლებას ცდილობს ელექტრა მთელი ნაწარმოების განმავლო-

²⁶ სოფოკლე 2016, 245.

ბაში. ის მამას სიყვარულით, პატივისცემით იხსენიებს და ტრო-
ას ომის მიმდინარეობისას საზრდოობს იმედით, რომ წლების
განმავლობაში უნახავი გმირი მამა დაუბრუნდება და ამით
გაეზრდება თავდაჯერებულობაც, რადგან უდავოდ გრძნობს,
რომ სწორედ ის არის მამის ფავორიტი ქალიშვილი.

მცირეწლოვანი ელექტრას აღფრთოვანება მამისადმი არც
მამინ შვირყა, როდესაც დედისგან შეიტყო აგამემნონის მიერ
იფიგენიას მსხვერპლად შეწირვის, სასტიკი მკვლელობის შესა-
ხებ. ელექტრა მამის გამართლებას იმაში ჰპოვებს, რომ მამა
მთავარსარდალია, თავად ღმერთების რჩეული და სწორედ
ღმერთების ნებას ასრულებს: აგამემნონი იძულებულია საკუთარ-
ი შვილის სიცოცხლის ფასად გადაარჩინოს მთელი საბერ-
ძნეთი. ამგვარად, ელექტრას აზრით, მსგავსი მსხვერპლის გა-
დება არა მხოლოდ რთულია, არამედ გმირობის ტოლფასია.

იფიგენიას დაკარგვის პარალელურად ელექტრა დედასაც,
კლიტემნესტრასაც კარგავს, რადგან ტრაგედიის შემდეგ სახლ-
ში დაბრუნებული კლიტემნესტრა საკუთარ თავს აღარ ჰგავს. ის
დისტანცირდება შვილებისგან და ერთ დროს თბილი დედის
გული თითქოს აღარ ფეთქავს ელექტრასთვის, პირიქით –
კლიტემნესტრა სრულიად უცხო ხდება, რაც კიდევ უფრო აახ-
ლოვებს ელექტრას მამის მოგონებებთან, მის გაიდუალებას-
თან.

წლები გადის, კლიტემნესტრას დისტანციურ, გაურკვეველ
სიცივესთან ერთად მცირდება ჯერ კიდევ ომში მყოფი მამის
გავლენა სასახლეში. შესაბამისად, ელექტრა ყველა შესაძლებ-
ლობით ცდილობს მოისმინოს მამაზე ამბები, ჩაებლაუჭოს იმე-
დის მცირე ნაპერწკალსაც, რაც მას მამასთან დაახლოვებს.
სწორედ ამ მიზეზით ის უმეგობრდება ახალგაზრდა ფერმერს,
გეორგიას, რომელსაც მოგვიანებით ცოლადაც გაჰყვება (აქ
ამკარაა ევრიპიდეს „ელექტრას“ გავლენა, სადაც ელექტრას,

მართალია ეგისტოსის ბრძანებით, მაგრამ მაინც ათხოვებენ უბრალო გლეხზე).

წლებთან ერთად მატულოპს ელექტრას ზიზდი და აგრესია დეიდის, ელენეს მიმართ, რომლის მიზეზითაც დაიწყო ტროას ომი, რამაც განაპირობა ელექტრას მამისგან შორს ყოფნა. იზრდება სიბრაზე და აგრესია კლიტემნესტრას მიმართაც, რომელიც ელექტრას წარმოდგენით, თავად ჰგავს ავლისში მოკლულს, რადგან კლიტემნესტრას გული მაშინ გაჩერდა, როდესაც იფიგენია მსხვერპლად შესწირეს და მისი ფიქრები ისევ მოკლულ შვილს ეკუთვნის. სიტუაცია დედასა და შვილს შორის კიდევ უფრო იძაბება, როდესაც კლიტემნესტრას სახლში მამაკაცი მოჰყავს, ვინმე ეგისტოსი. მოგვიანებით ვიგებთ, რომ ადრე სწორედ ეგისტოსი და მამამისი მეფობდნენ მიკენში, აგამემნონმა თიესტეს მკვლელობით დაიბრუნა კუთვნილი სამეფო, ხოლო მცირეწლოვანი ეგისტოსი დაინდო და გადაასახლა. ელექტრა, იმის შიშით, რომ ეგისტოსი შურისსაძიებლად დაბრუნდა, უფრო მეტად იზიზღებს დედას, რომელმაც მტერი შეიფარა და მასთან თავიდან ფარულად, მოგვიანებით კი – აშკარად სასიყვარულო ურთიერთობა გააბა. ელექტრა ჯერ კიდევ მზად არის დედას გაუგოს მისი შვილებისადმი გაუცხოება, გულგრილობა, მაგრამ ვერასდროს აპატიებს აგამემნონის ღალატს ისეთ უდიდეს კაცთან, როგორიცაა ეგისტოსი. სწორედ ფერმერი მეგობრის მამისგან შეიტყობს ელექტრა სრულ ჭეშმარიტებას ატრევსის შთამომავლობაზე და იმ წყევლაზე, რომელიც ოჯახს უხსოვარი ღროიდან თან სდევს. ელექტრა თავის ფიქრებში ამტყუნებს აგამემნონს ეგისტოსის ცოცხლად დატოვების გამო. ამგვარად, წლებთან ერთად იზრდება ელექტრას ზიზდი მათ მიმართ, ვინც მამის, აგამემნონის, წინააღმდეგ მოქმედებდა. წლების განმავლობაში კლიტემნესტრას აჩრდილისებრი და ინდიფერენტული იერსახე კიდევ უფრო გაუმართლებელი ხდება ელექტრასთვის. ამ ყველაფერთან ერთად კი იზრდება

მამასთან შეხვედრის სურვილი, სურვილი იმისა, რომ სწორედ აგამემნონმა დასაჯოს კლიტემნესტრა ღალატისთვის. ქრისტეანის გათხოვების შემდეგ, ორესტესია ელექტრას ერთადერთი იმედი, სწორედ ის ორესტესი, რომელსაც ასევე არ ღირსება ღელის სითბო და სიყვარული.

სრულდება ტროას ომი და ელექტრას ერთადერთი სიხარული მამის შინ დაბრუნებაა. იმდენად ბედნიერია ახალგაზრდა ქალი, რომ საგანგებოდ ემზადება ათი წლის უნახავი მამის ჩასახუტებლად, რომელმაც აუცილებლად უნდა იამაყოს მისით. გულბრწყინოდ გაბედნიერებული ელექტრა იმედოდ იტოვებს ოჯახის გაერთიანების ბოლო მცდელობას, მიუხედავად იმისა, რომ კლიტემნესტრას ქვევებში ხედავს რაღაც მზაკვრულ, საშიშ ჩანაფიქრს.

სასახლე ემზადება აგამემნონის დასახვედრად, თუმცა სწორედ ამ დროს კლიტემნესტრას ბრძანებით ელექტრას გამოკეტავენ ოთახში. მამის დასახვედრად გამზადებული, მის უნახავად მალევე შეიტყობს, რომ დედამ მოკლა მამა. გამძვინვარებული, ერთადერთი ოცნებით შეპყრობილი და აწ უკვე უიმედოდ დარჩენილი ელექტრა ლამობს გადაბუგოს მთელი სასახლე, დასაჯოს ყველა, ვინც გმირი და მონატრებული მამის ნახვის, მისი ჩახუტების უკანასკნელი შესაძლებლობა წაართვა.

ორესტესია ელექტრას უკანასკნელი იმედი და საშუალება იძიოს შური. ელექტრასა და ორესტესის ურთიერთობა წარმოდგენილია ძალზე სენსიტიურად. ეს არაა მხოლოდ დედამამიშვილური სიყვარული, არამე დედობრივი გრძნობაც, რადგან თავად ელექტრა ითავსებდა დედის ფუნქციას. მოგვიანებით ელექტრა, ორესტესის მოსალოდნელი მკვლელობის შიშით შეპყრობილი, მეგობარი ფერმერის დახმარებით გადამალავს ორესტესს (მამიდასთან გაუშვებს, ანაქსიბიასთან, რომელიც ფოკისის მეფეზე, სტროფიუსზეა გათხოვილი) და თან ატანს აგამემნონის კუთვნილ ხანჯალს, რომელიც დაბრუნებისას

უნდა თან ჩამოიტანოს, რაც თავისთავად შურისმაძიებლური გეგმის სიმბოლოა. სწორედ დის დამსახურებით გადაურჩება ორესტესი კლიტემნესტრასა და ეგისტოსს, რომლებიც, ელექტრას წარმოდგენით, დაუფიქრებლად მოსაკლავად გაწირავდნენ აგამემნონის ვაჟს, მის ერთადერთ მემკვიდრეს. აქამდე ელექტრა მამის დაბრუნების იმედით ცხოვრობდა, ეხლა კი ორესტესის დაბრუნების იმედით იცოცხლებს, რომელმაც სამართალი უნდა აღადგინოს.

ორესტესის დაბრუნებამდე ელექტრა, თვითგადარჩენის მიზნით, იღებს მეგობარი ფერმერის შემოთავაზებას და მას მიჰყვება ცოლად. ამგვარად, ადგილი აქვს გარიგებით ქორწინებას, მაგრამ რატომ ფერმერი? ნაწარმოებში ეს პერსონაჟი წარმოდგენილია როგორც უანგარო, კეთილშობილი პიროვნება, რომელიც ამავედროულად არც ქონებას და არც გავლენებს არ ფლობს, რასაც შეეძლო სამეფო კარისთვის საფრთხე შეექმნა. ელექტრას გათვლით, ეს ერთადერთი გზაა, თავი დაიხნას საძულველი დედისგან და მისი საყვარლისგან და ამავედროულად ახლოს იყოს საკუთარ მტრებთან.

საინტერესოა ასევე ელექტრას ოჯახური ცხოვრების დეტალები. ის ვერ შედგა როგორც მეუღლე, რადგან მუდმივად დაღონებული, შურისმაძიების იდეით შეპყრობილი, უწინდელ მეგობრობასაც ვერ უწევს მეუღლეს. მიუხედავად ამისა, გლეხი მაინც ცდილობს ელექტრას ღირსეულად გადაატანინოს მწუხარება, შურისმაძიებლური ფიქრები მოიშოროს და შეეცადოს იყოს ბედნიერი თანაცხოვრებაში, თუმცა ამაოდ.

დრო გადის და ბრუნდება ორესტესი პილადესთან ერთად (მამიდაშვილი, სტროფიოსის ვაჟი) ერთადერთი მიზნით, შეასრულოს დისთვის მიცემული პირობა-იძიოს შური მამის მკვლელებზე; ორესტესს თან აქვს აგამემნონის ხანჯალი, რომლის საშუალებითაც ელექტრა ამოიცნობს უკვე კაცად დამდგარ ძმას. მალევე ჩვენ ვცნობით ელექტრას გეგმას, რომლის მიხედვი-

თავ ორესტესმა უნდა მოკლას კლიტემნესტრა და ეგისტოსი. მიუხედავად იმისა, რომ ორესტესი თავდაპირველად ყოყმანობს დედის მკვლელობაზე, რადგან ფიქრობს, რომ მხოლოდ ეგისტოსის ბრალეულობაა მომხდარში, მაგრამ ელექტრა ახერხებს მის დაყოლიებას: ორესტესმა უნდა მოკლას დედაც.

საინტერესოა ელექტრას სახეცვლილება. მისი ზრახვები სცდება შურისძიებას სამართლის აღდგენისათვის და იგი დამატებით მსხვერპლსაც კი მოითხოვს, ეს მსხვერპლი კი სწორედ მისი საყვარელი ორესტესია. წინასწარმეტყველების თანახმად, სწორედ აპოლონი ეხმარება ორესტესს, თუმცა ამავდროულად, დედის მკვლელობისთვის სამუდამოდ იქნება ორესტესი დევნაში ერიინების მიერ, რომლებიც მას მოსვენებას არ მისცემენ. მიუხედავად იმისა, რომ ელექტრამ იცის, რომ ამ მკვლელობისთვის ორესტესი დაისჯება, ის უკან არ იხევს და არწმუნებს ძმას, მოკლას დედა. ელექტრა ამ ნაბიჯს იმით ამართლებს, რომ წლების განმავლობაში მხოლოდ თავად იტანჯებოდა მომხდარის გამო, მაშინ როცა ორესტესი უსაფრთხოდ და ბედნიერად ცხოვრობდა. ამგვარად, ეხლა დროა, რომ ელექტრა ეზიაროს სიმშვიდეს, თუნდაც ორესტესის გაწირვის ხარჯზე.

და დადგა ელექტრასთვის ნანატრი მომენტი: ელექტრა და ორესტესი კლიტემნესტრას პირისპირ არიან. კლიტემნესტრა იაზრებს მოსალოდნელ ქმედებას შვილებისგან და მშვიდი სახით, სიცოცხლის დანაშაულის გარეშე უცქერს მათ. სწორედ ამ დროს ელექტრა წლების შემდეგ ხედავს სწორედ იმ გამომეტყველებას, რომელიც იფიგენიას დაღუპვამდე ახსოვს დედას სახეზე, ის ხედავს ძველ კლიტემნესტრას, მშვიდს, მოსიყვარულეს, დედას რომელიც უვლიდა მას ავად ყოფნის დროს, დედას, რომელიც შვილების კეთილდღეობისთვის ლოცულობდა. თუმცა ასეთი დედა უცნობია ორესტესისთვის.

სწორედ ამ დროს ელექტრა ხედავს, თუ როგორ უსიცოცხლოდ ეცემა ორესტესის მახვილისგან განგმირული დედა.

ამ მომენტიდან იწყება ორესტესის კომმარი, ერინიების მიერ მისი ღევნა, რასაც არ უჩანს ბოლო, არ უჩანს საშველი. თავად ელექტრა და პილადესიც უძლურნი არიან რამით დაეხმარონ მას. ამავდროულად, ჩვენ ვხედავთ, რომ ელექტრა მარტო დარჩა საკუთარ დანაშაულთან. მას არავინ ჰყავს გვერდით, რომ გაამხნევოს. ყველამ ზურგი აქცია. პილადესის ღედა და მენელაოსიც კი, რომელთაც ძმა, აგამემნონი, მოუკლეს, ზურგს აქცევენ დედის მკვლელებს. ელექტრას შეფასებით, ასეთი დიდი ყოფილა მენელაოსის ელენესადმი ერთგულება.

მიკენიდან გადახვეწილი ელექტრა და პილადესი ცხოვრობენ შორს, ისეთ ადგილას სადაც მათ ვერავინ იცნობს. დროდადრო ელექტრა ისევ ფიქრობს მამაზე, დედაზე... ჩაესმის ბავშვის სიცილის ხმა და ხედავს მომდიმარ ღედას...

ორესტესი დამსახურებულად მართავს მიკენეს გეორგიოსთან ერთად, რომელიც მიუხედავად ელექტრას დაკარგვისა, ისევ ისეთი სათნო, პატიოსანი და კეთილი დარჩა.

ელექტრა გაჰყურებს ჰორიზონტს, იხუტებს გულში საკუთარ ქალიშვილს და ბედნიერია იმით, რომ სამყაროს იგი აღარ ახსოვს.

კლიტემნესტრა

პროლოგის შემდგომ, პირველივე თავში ვეცნობით კლიტემნესტრას პერსონაჟს, რომელიც თხრობას იწყებს ატრევსთა საგავრეულოს იმ წყევლაზე, კანიბალიზმზე და შურისმაძიებელ ბუნებაზე, რაც ჩვენ კარგად ვიცით მითებიდან. ამის შემდეგ კი თხრობა გადადის ელენეზე, მის სილამაზეზე, თუ როგორ ხდება იგი მენელაოსის მეუღლე. აქვე, კონტრასტის შესაქმნელად, ნახსენებია პენელოპეს მეუღლეობა ოდისევთან, რომელსაც კლიტემნესტრა გამოარჩევს გონებასამხვილობით.

კლიტემნესტრა ასევე გვიხსნის იმ მთავარ მიზეზს, რის გამოც ელენემ მისი ცოლად შერთვის ამდენ მსურველს შორის აირჩია სწორედ მენელაოსი; ეს არის მენელაოსის მხრიდან გამოხატული მადლიერება და დაფასება იმისა, რომ თავად ელენეს რჩეული გახდა. მოგვიანებით განვითარებული მოვლენები, კერძოდ მენელაოსის მიერ ელენეს ღალატის პატიება, კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს მენელაოსის უპირობო სიყვარულში.

სწორედ ელენეს ქორწილში მყოფი კლიტემნესტრა შენიშნავს და საკუთარი ინიციატივით გამოელაპარაკება აგამემნონს. მოგვიანებით ვხედავთ, რომ აგამემნონი სწორედ ამ საუბრიდან გამომდინარე სულგრძელობას გამოიჩენს ეგისტოსის ცოცხლად დატოვებით: „no innocents blood was spilled” („უდანაშაულო სისხლი არ დაღვრილა“)²⁷. თავად კლიტემნესტრას კომენტარი „you can be the greatest of all the Greeks”²⁸ („შენ შეგიძლია იყო ყველაზე ძლევაძლიერი ბერძენი“) მოგვიანებით ხდება მთავარი მიზეზი აგამემნონისთვის, როდესაც ის კლიტემნესტრას ცოლად შერთვას გადაწყვეტს. მიუხედავად ნაწილობრივ რომანტიულად ასახული სიუჟეტისა, კლიტემნესტრა აგამემნონის ხელის თხოვნას უყურებს როგორც „უარესიდან უკეთეს“ არჩევანს.

მოგვიანებით ვეცნობით აგამემნონისა და კლიტემნესტრას ოჯახურ ცხოვრებას, პირველ შეკამათებას. კლიტემნესტრა, რომელიც ქმარს მოუწოდებს იყოს უფრო სულგრძელი მსახურების მიმართ, ხედავს აგამემნონის ნამდვილ, ამპარტავან და უდრეკ სახეს, რომელიც მმართველობის საუკეთესო გზად მხოლოდ სისასტიკესა და სიმკაცრეს მიიჩნევს.

²⁷ Saint 2022, 25.

²⁸ Saint 2022, 13.

ამასობაში იბადება მათი პირველი შვილი იფიგენია; სწორედ ამ მომენტიდან ჩვენ თვალს ვადევნებთ კლიტემნესტრას, როგორც დედას. პირველი ქალიშვილის გაჩენის წუთიდან ის იაზრებს, თუ რაოდენ საშიშია სამყარო, რადგან მას უკვე ჰყავს ცხოვრების ყველაზე დიდი საზრუნავი, შვილი, რომლის სადმი სიყვარულიც უკიდევანოა. სწორედ ამ სიყვარულის გამო კლიტემნესტრა დარდობს აგამემნონის საგვარეულო წყევლაზე, სადაც ხშირ შემთხვევაში უდანაშაულო შვილები ისჯებიან. კლიტემნესტრა შეიტყობს ტანტალოსისა და პელოპსის სისასტიკეზე, რომელიც ტრადიციული მითის ნარატივს მიჰყვება და იმედოვნებს, რომ მის ქალიშვილს არ შეეხება აგამემნონის წინაპრების წყევლა.

კლიტემნესტრა სხვა შვილების მიმართაც არ იშურებს სიყვარულს. როგორც დედა, ის ყოველთვის მზადაა იზრუნოს მათზე და მუდამ მათ გვერდიტაა. ამასობაში ჩნდება ელექტრა, რომელიც თავიდანვე სუსტი და ფერდაკარგული ბავშვია, თითქოს მუდმივად სიცოცხლის გადარჩენისთვის იბრძვის და შესაბამისადაც მასზე გამორჩეულად ზრუნავს: „ We treated her like a delicate vase” ²⁹(„ისე ვეპყრობოდით, როგორც სიფრიფანა ლარნაკს“). სწორედ ამ თანდაყოლილი სისუსტის გამო, ელექტრა გამორჩეულად უყვარს აგამემნონსაც. თავად ელექტრაც აღმერთებს მამას, რაც მეტად გამორჩეულს ხდის მათ მამაშვილობას.

ჩვენ ვხედავთ როგორი რომანტიული ბუნებისაა კლიტემნესტრა, რადგან იგი ორფეოსისა და ევრიდიკეს სიყვარულს შენატრის, თუმცა თავად არის გამოუცდელი სიყვარულში. აგამემნონთან ქორწინებამ მას სხვა რეალობა არგუნა, თუმცა ჭეშმარიტ სიყვარულს მხოლოდ შვილის შეძენისას ეზიარა.

²⁹ Saint 2022, 67.

გადის ხანი, აგამემნონი ტროას დასაპყრობად იბრძვის, კლიტემნესტრა კი 3 ქალიშვილის დედაა და კიდევ ერთი შვილის (ორესტესის) მოლოდინშია. მოულოდნელად იგი იგებს, რომ ავლისშია მიწვეულია იფიგენისთან ერთად. აგამემნონის გადაწყვეტილებით, თოთხმეტი წლის იფიგენია აქილეუსს უნდა მიათხოვონ. აღელვებული დედა შვილის ნაადრევი ქორწინების გამო რჩევებს აძლევს იფიგენიას იმ იმედით, რომ მისი შეუღლება აქილეუსთან სასიყვარულო კავშირის საწინდარი იქნება, რასაც თავად ვერ ეღირსა. .

ავლისში ჩასვლისას პირველი საუბარი აგამემნონთან ვერ ჩაივლის კამათის გარეშე, რადგან კლიტემნესტრა დარდობს საკუთარი დის, ელენეს, ბედზე და სთხოვს აგამემნონს, რომ ტროას დაცემის შემთხვევაში დაინდოს იგი.

რომანში ყველაზე ემოციური მომენტი მალევე დგება. ავლისში მოტყუებით ჩაყვანილ დედა-შვილს საზარელი დღე უთენდებათ. საკურთხევლისკენ მიმავალ იფიგენიას აგამემნონი ყელს გამოდადრავს, მსხვერპლად სწირავს, რათა ომის მსვლელობა მის საკეთილდღეოდ გაგრძელდეს. მითის ნარატივი აქაც ტრადიციული სახით გვხვდება. მძიმედ იკითხება კლიტემნესტრას ემოციების ამსახველი ეპიზოდები, სადაც სრულიად გაუბედურებული დედა, შვილის უსიცოცხლო სხეულთან დამხობილი, თავადაც ცოცხალ-მკვდარი, ვერ ხვდება, თუ რას ემსახურებოდა ეს სისასტიკე, რაც ქალის თავდაპირველი შიშის, აგამემნონის მოდგმის წყევლის, გამართლება აღმოჩნდა. შვილმოკლული დედის ერთადერთი ფიქრი შურისძიებაა: „He will feel this too, and worse... let him come back and die...and let me make it slow”³⁰ („იგი იმავს იგრძნობს, და უარესსაც... დაე, დაბრუნდეს და მოკვდეს... დაე, შევძლო, რომ მისი აღსასრული იყოს ნელი და მტანჯველი). შემდგომ წლებში კლიტემნესტრას

³⁰ Saint 2022, 85.

ერთადერთი სურვილი აგამემნონის შინ მშვიდობით დაბრუნებაა, რათა თავად მოუღოს ბოლო, თავად არგუნოს ყველაზე ტანჯული სიკვდილი, თავად იყოს ჯალათი.

მომხდარის შემდეგ ვხედავთ კლიტემნესტრას ტრანსფორმაციას; მისი მზრუნველი დედობა იცვლება შვილებთან გაუცხოებით. ის აღარ ატარებს შვილებთან დროს, აღარ ხალისობს მათთან, თავად ორესტესის გაზრდაც ავტომატური სახით მიმდინარეობს, რადგან კლიტემნესტრას მართავს შიში, შიში იმისა, რომ ეს შვილებიც შეიძლება დაუხოცონ. შესაბამისად, მისი თავდაცვითი სტრატეგია მდგომარეობს შემდეგში: აღარ ჰქონდეს მოგონებები შვილებთან...“ I wanted no memories to shred my heart when they too were taken from me”³¹ („აღარ მინდოდა მოგონებებს დაეფლითათ ჩემი გული, როდესაც მათაც წამართმევდნენ“).

კლიტემნესტრა იფიგენიაზე მოგონებებით და აგამემნონზე შურისძიების იმედით საზრდოობს. პატროკლოსის მკვლელობით გამოწვეულმა აქილეუსის საზარელმა შურისძიებამ, კლიტემნესტრას კიდევ უფრო გაუღვივა სურვილი, რომ მანაც ასე სასტიკად გაუსწოროს ანგარიში აგამემნონს. ამავდროულად, ის კიცხავს დას, ელენეს, რადგან მისმა ქმედებებმა გამოიწვია იფიგენიას ტრაგედია, თავად ელენე კი საკუთარი შვილის გარეშეც ბედნიერია, მაშინ როცა შეუძლია ის გვერდში ჰყავდეს. კლიტემნესტრა ხომ ზღვებს და მთებს გადალახავდა მსგავსი შესაძლებლობისთვის.

კლიტემნესტრა მიკენში მალულად ჩამოსულ ეგისტოსს თანამზრახველად გაიხდის. მათ შორის სასიყვარულო კავშირი კლიტემნესტრასთვის მხოლოდ სტრატეგიული გათვლაა. წლების განმავლობაში ერთმანეთს უზიარებდნენ საერთო ტკივილს

³¹ Saint 2022, 94.

და გეგმავდნენ სამართლის აღდგენას, რადგან ორივეს შემთხვევაში მათი უბედურების მიზეზი აგამემნონია.

ათი წლის შემდეგ, ტროაზე გამარჯვებული აგამემნონი ბრუნდება შინ. კლიტემნესტრა გასაოცარი სამზადისით ღებულობს ქმარს, ირონიულ და სარკასტულ მზერასთან ერთად არ იშურებს ყალბ ქება-დიდებას ქმრისადმი და ამით კიდევ უფრო უმძაფრებს აგამემნონს თვითკმაცოფილებას. საინტერესოა კლიტემნესტრას შეხვედრა კასანდრასთან, აგამემნონის თანმხლებ ტროას მეფის ასულთან. აქ კლიტემნესტრას არ უჩნდება ქალური შური ან შუღლი, არამედ ეცოდება იგი, იფიგენიასაც კი აგონებს, რადგან ერთ დროს დიადი პრიამოსის შვილი ეხლა უსიცოცხლოა და სიკვდილი მისთვის მხოლოდ სანატრელია.

დგება კულმინაციური მომენტი. კლიტემნესტრა აგამემნონთან ერთად აბაზანაში განმარტოვდება და ტროაზე საუბრით მიიპყრობს მის ყურადღებას. ზიზღით მოცული ქალი მხოლოდ ერთი ამბის გაგებას ცდილობს, თუ რა ბედი ეწია მის დას, ელენეს. კლიტემნესტრა აცნობიერებს, რომ თავად მენელაოსიც კი მეტად სულგრძელი აღმოჩნდა და მოღალატე ცოლი დაინდო, მაშინ როცა აგამემნონმა საკუთარ უდანაშაულო შვილს თავადვე გამოსჭრა კისერი. სწორედ ამ ფიქრებში კლიტემნესტრა აგამემნონს ჯერ ღვინით აბრუებს და შემდეგ ნაჯახით კლავს. სრულიად გათავისუფლებულს და გალალბულს ელექტრა ახსენდება, თუ რაოდენ სასტიკად მოექცა მამის მოყვარულ ქალიშვილს, მაგრამ თავს იმით იმშვიდებს, რომ თავად ელექტრამაც არ იცის, თუ რაოდენ დიდი საჩუქარი გაუკეთა დედამ შვილს ცოდვილი, დაწყევლილი მამის მოსპობით. აქვე კლიტემნესტრას უჩნდება პოლიტიკური ამბიციაც, თავად მართოს ქალაქი და მიკენის საუკეთესო მმართველი გახდეს.

კლიტემნესტრას მორიგი მსხვერპლი კასანდრაა, თუმცა არა მისი დასჯის, არამედ განთავისუფლების მიზნით. მისი მკვლელობით კლიტემნესტრა ფიქრობს, რომ ტანჯვისგან იხსნის

ცოცხლად მკვდარ პრინცესას, რომლისთვისაც ცხოვრება სრულიად ფუჭია. თავად გარდაცვლილი კასანდრა, იფიგენიას მსგავსად, კლიტემნესტრას გულში ჩაკრული ჰყავს და დასტირის. როგორც იქნა იფიგენიას სული შესძლებს მოსვენებას, მისი სისხლი აღებულება.

კლიტემნესტრა ხასიათის საოცარ სიმტკიცეს ავლენს. თავაწეული, სრულიად უშიშარი არ დარდობს, თუ რას იტყვიან იმაზე, რომ მეფე მოკლა. გასცემს ბრძანებას, რომ აგამემნონი სრული პატივით დაკრძალონ. ეს ის მცირედია, რაც ელექტრასთვის შეუძლია გააკეთოს: „a funeral for her father is the only thing I can give to Elektra”³² (დაკრძალვა ერთადერთი რამაა, რაც შემიძლია მივცე ელექტრას”).

რასაკვირველია, აგამემნონის მკვლელობამ კლიტემნესტრას საბოლოოდ დაუძაბა ურთიერთობა ელექტრასთან, თუმცა საკუთარ სიმართლეში სრულიად დარწმუნებული დედა მაინც ცდილობს საკუთარი ტკივილი გაუზიაროს შვილს და ასევე ესმის ელექტრას რისხვა. სწორედ ამის შედეგია ელექტრას მიერ ორესტესის გადამალვაც, რომლის პოვნის იმედს კლიტემნესტრა არ კარგავს, ქალი იმედოვნებს, რომ დადგება ჟამი და შვილები გაუგებენ. ელექტრას გულის მოგების მიზნით, კლიტემნესტრა არ ეწინააღმდეგება შვილის უცარ გადაწყვეტილებას გათხოვებაზე იმ იმედით, რომ ამ ქორწინებამ მაინც შეიძლება შვება მოჰგვაროს ელექტრას.

კლიტემნესტრა ეგისტოსსაც გვიხასიათებს. კარგი გათვლების, მაგრამ არასაკმარისი სიმამაცის მქონე ეგისტოსი ვერ იქნება ქვეყნის ღირსეული მმართველი, თუმცა მისი შურისმაძიებელი ბუნება საშიშია. სწორედ ამიტომ კლიტემნესტრას ნაწილობრივ უხარია, რომ ორესტესი მოშორებით, უსაფრთხოდ არის. ერთ-ერთი საკამათო თემა, რომელიც წამოიჭრება

³² Saint 2022, 216.

კლიტემნესტრასა და ეგისტოსს შორის, ელექტრას გათხოვების საკითხია. ეგისტოსის მოსაზრებით, ქალს არ აქვს უფლება თავად აირჩიოს მეუღლე. პასუხად კი კლიტემნესტრა მიუგებს, რომ სწორედ ფერმერზე, უქონელზე, ყოველგვარი გავლენების მქონე კაცზე ელექტრას გათხოვება მათთვის მომგებიანია, რადგან ელექტრა მსგავს ქორწინებაში მყოფი ვერასდროს შეძლებს მიკენის წინააღმდეგ მოქმედებას. კლიტემნესტრა ამ საუბრისას საკმაოდ დიდ დიპლომატიას და მოხერხებულობას ამჟღავნებს, ვინაიდან მისი მთავარი მიზანია ეგისტოსი დაარწმუნოს, რომ ელექტრა მათთვის საფრთხეს არ წარმოადგენს და ამით დაიცვას ქალიშვილი. მოგვიანებით კი სპარტაში მიემგზავრება ორესტესის საპოვნელად.

კლიტემნესტრა სპარტაში ჩადის იმ იმედით, რომ სწორედ საკუთარი და დაეხმარება, რაიმე გაიგოს ორესტესის შესახებ. ბევრი მოგონება მოაწვება გზად, სახლის, ელენესთან ურთიერთობის, რადგან დებს საკმაოდ მჭიდრო კავშირი და ურთიერთგაგება ჰქონდათ. საკმაოდ სენტიმენტალურია დების შეხვედრა, თუმცა ელენეს ყველა თბილი ჟესტი კლიტემნესტრაში ფარულ ზიზღსაც იწვევს, რადგან სწორედ ელენეს გამო მან დაკარგა ყველაფერი, მაშინ როდესაც სპარტის დედოფალი აგრძელებს ცხოვრებით ტკბობას ქმართან და ქალიშვილთან ერთად. კლიტემნესტრა ძლივს იკავებს ცრემლებს, ემოციათა ზღვა აწვება, დისადმი მონატრება და სიბრაზე ერთდროულად იპყრობს მას, თუმცა ცდილობს ემოციები გადადოს მეორე პლანზე. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც კლიტემნესტრა აცნობიერებს, რომ სიბრაზე სიკეთეს ვერ მოუტანს, უმთავრესი ახლა ორესტესის პოვნაა.

ათი წლის განვავლობაში კლიტემნესტრას მშვიდად არ უძინია და მაშინ როდესაც თითქოს მისი კომმარი დასრულდა, ძალზე სიმბოლურ სიზმარს ხედავს: მშობიარობს და ბავშვის ნაცვლად გველის მსგავს არსებას ბალებს, რომელიც შიგნიდან

ჭამს. მოგვიანებით განვითარებული მოვლენები ამ სიზმრის ცხადი ასრულებაა.

კლიტემნესტრას ემოციური მდგომარეობა კიდევ უფრო მძაფრდება. ის ფიქრობს ყველა შვილდაკარგულ დედაზე, მათ შორის ტროელ ჰეკუბესა და ანდრომაქეზე, რომელთაც ასევე იხილეს საკუთარი შვილების დაღუპვა. პირველად მის ცხოვრებაში კლიტემნესტრა იაზრებს, რომ შურისძიებამ მას სიმშვიდე მაინც არ მოჰგვარა, პირველად ცხოვრებაში ის იფიგენიას აღარ გლოვობს, არამედ თავის დარჩენილ შვილებზე ღელავს, რომელთაც სათანადოდ დედობა ვერ გაუწია. ქალი ლამობს სასახლიდან გაქცევას, რათა შვება ამით მაინც მოჰგვაროს ელექტრას.

„ელექტრას“ დასკვნით თავში, ჩვენ კიდევ ერთხელ ვეცნობით მის უანგარო დედობრივ ბუნებას, სადაც ის მზად არის თავგანწირვისთვის. ორესტესი ბრუნდება. ეგისტოსი კლიტემნესტრას თვალწინ სწორედ რომ ორესტესის მახვილისგან ეცემა. კლიტემნესტრა შვილების პირისპირ მარტო რჩება. არავინ არის, რომ იგი დაიცვას, არც არავინ სჭირდება. იცის, რაც ელის, თუმცა მისი ფიქრები ორად იყოფა: ის რომ ეგისტოსი მკვდარია და მის შვილებს აღარაფერი ემუქრება, მას ახარებს, მეორეს მხრივ კი იცის, რომ სანამ თავად არის ცოცხალი, ელექტრას სიმშვიდე არ ეღირსება. კლიტემნესტრას თითოეული ამოსუნთქვა ელექტრას შხამად ექცევა. მან ისიც იცის, რომ ვერანაირი სამყაროს სიმდიდრე ელექტრას შვებას ვერ მოჰგვრის. კლიტემნესტრა ორესტესის მოქმედებაში ყოყმანს ხედავს, მას ელექტრა მართავს, იცის თუ ოდნავ მაინც თავს შეიბრალებს, გაიმართლებს, ორესტესი მას დაინდობს, მაგრამ არა.... ის სულ რაღაც წინა დღითაც ლამობდა სასახლიდან გაქცევას, რათა შვილებისთვის შვება ამით მაინც მოეტანა. ის მზად არის სიკვდილისთვის და უკანასკნელად თვალეებს

ხუჭავს... “ I hope it eases their pain, I think, as I close my eyes”³³
(„ვიმოდევნებ ჩემი სიკვდილი შეუმსუბუქებს მათ ტკივილს და
ვხუჭავ თვალებს“).

კასანდრა

რომანის მეორე თავში ვეცნობით წიგნის ბოლო მთავარ
მოთხრობელს, კასანდრას, ტროას მეფის ასულს, ჰეკაბესა და
პრიამოსის ქალიშვილს, რომელსაც მოგვიანებით მომავლის
თხრობის ნიჭი თავად აპოლონისგან აქვს ნაბოძები.

მცირეწლოვანი კასანდრა თავიდანვე როდი იყო ამ ნიჭით
დაჯილდოებული. ის იზრდებოდა ყველასგან განდევნილი,
ჩაკეტილი, არ ჰქონდა არც საკუთარი თავის რწმენა და არც
პატივისცემა, ვინაიდან თავად საზოგადოება მის გარშემო იყო
ინდიფერენტული. კასანდრა წარმოდგენილია როგორც მარტო-
სული, უსუსური, საკუთარ „მე“-ს ძიებაში მყოფი, რომელსაც
ბავშვობიდან არც უსმენენ და არც უგებენ. კასანდრა დედის
ჩრდილში იზრდება, რომელიც ტროას დედოფალია და თავად
აპოლონის რჩეულია; სწორედ აპოლონმა უბოძა ჰეკაბეს წინას-
წარმეტყველური ნიჭი.

იბადება პარისი. მშობიარობას ესწრება კასანდრაც. მითის
ნარატივი აქაც შენარჩუნებულია: პარისის გაჩენამდე რამდე-
ნიმე დღით ადრე დედამისმა, ჰეკაბემ, ნახა სიზმარი, თითქოს
დაბადა ჩირაღდანი, რომლის ალითაც მთელი ქალაქი დაიფერ-
ფლა. მისნებმა იწინასწარმეტყველეს, რომ მის მიერ შობილი
ვაჟი დაღუპავდა მთელ სახელმწიფოს. ამის გამო ახალშობილი
მისცეს მწყემსებს, რათა იდას მთის ხეობაში მიეგდოთ. არ
ანაღვლებდათ გადარჩებოდა, თუ რაიმე ცხოველი შეჭამდა.
ახალშობილს (პარისს) მწყემსი დაინდობს და გაზრდის.

³³ Saint 2022, 281.

კასანდრა შენატრის დედის წინასწარმეტყველურ ნიჭს, თუმცაღა დედა გამორიცხავს ქალიშვილის მსგავს შესაძლებლობებს. ნაწილობრივ დედისგან დაკომპლექსებულ კასანდრას სურს, რომ თავისი წინასწარმეტყველურმა ნიჭმა სხვებს სარგებელი მოუტანოს. ხოლო ამ უნარის მიცემა შეუძლია მხოლოდ აპოლონს, რომლის მიმდევარიც ის მალევე ხდება. კასანდრამ იცის, რომ დედოფლობა არ უწერია, არც ვინმეს ცოლობა და დედობა სურს. მისი ერთადერთი და ჭეშმარიტი ნატვრა აპოლონის მსახურებაა. სამლოცველოში საათობით ჩაკეტილი, მუდმივად ღოცვაში მყოფ კასანდრას ერთხელაც ეწვევა ნანატრი სასწაული. მას ადამიანის იერსახით გამოცხადება აპოლონი და კოცნისას ჩაჰბერავს წინასწარმეტყველების უნარს, სანაცვლოდ კი კასანდრამ სამარადისოდ უნდა შეინარჩუნოს უმწიკვლოება. გახარებული კასანდრა მაშინვე უამბობს ამ სასწაულის შესახებ აპოლონის სხვა მიმდევარ გოგონებს, თუმცა მას არავინ უჯერებს. კასანდრა საკუთარი შესაძლებლობებში მათ დასარწმუნებლად უწინასწარმეტყველებს მომავალს, მაგრამ კვლავ ამაოდ...კასანდრა ამთავითვე განწირულია უნდობლობისთვის. მისი არავის სჯერა.

მალევე კასანდრას ეს ნიჭი სიგიჟედ ირაცხება. ყველაზე ნაკლებად კი თავად ჰეკაბეს სურს, რომ ირწმუნოს ქალიშვილის სიტყვები. კასანდრა კიდევ მეტად გარიყული და მიტოვებულია. თანდათანობით იგი ეგუება საკუთარ მდგომარეობას; მუდმივად შეშინებული და უსუსური გოგონას ერთადერთი ოცნებაა მისი ესმოდეთ, მისი სიტყვა თამამად ჟღერდეს... „ I had been a timid child and an awkward young woman, always striving to make my voice clear and brave”³⁴ (მორცხვი ბავშვი და მოუქნელი ახალგაზრდა ქალი ვიყავი, რომელიც მუდამ ესწრაფოდა, მისი ხმა მჟღერი და თამამი ყოფილიყო).

³⁴ Saint 2022, 50.

პარისი ტროაში ბრუნდება. მშობლები მას სიხარულით ეგებებიან. მხოლოდ კასანდრა მაშინვე ამოიცნობს მასში მოსალოდნელ საფრთხეს. ბედით განსაზღვრულია, რომ პარისი ტროას დაღუპვის მიზეზი გახდება. ეს კარგად იცის ჰეკატემ, თუმცა სდუმს, დედობრივი სიყვარული არ აძლევს შვილის მეორედ გაწირვის ძალას.

პარისი უამბობს მშობლებს განვლილი წლებისა და თავად ქალღმერთებთან (ჰერა, ათენა და აფროდიტე) მისი შეხვედრის შესახებ. ქალღმერთებმა მას სთხოვეს, რომ ამოერჩია მათ შორის ყველაზე ლამაზი და თითოეულმა სანაცვლოდ ჯილდო შესთავაზა: ჰერამ სახელმწიფოს მმართველობა, ხოლო ათენამ წარმატებული ბრძოლები აღუთქვა. პარისმა აფროდიტე აირჩია, ჭეშმარიტად ყველაზე ლამაზი, რომელმაც, პარისის თქმით, ტროას ბედნიერი ცხოვრება ყოფა სპარტასთან დაზავების გზით აღუთქვა. კასანდრა, რომელიც ამავედროულად საკმაოდ გონიერია, არათუ მხოლოდ იგრძნობს, რომ პარისი სტყუის, არამედ სამართლიანად აღნიშნავს, რომ აფროდიტე არ არის ის ქალღმერთი, რომელიც დაინტერესებულია ქვეყნის მშვიდობით. ის შეეცდება შეეწინააღმდეგოს ძმას და გააპროტესტოს მისი სპარტაში გამგზავრება, მაგრამ კვლავ ამაოდ. გულუბრყვილო მშობლებს ჰგონიათ, რომ თავად ღმერთების ხელი ურევია პარისის გადარჩენაში და კასანდრას გაფრთხილებას ისევ არავინ იღებს ყურად.

მოქმედება ვითარდება ტრადიციული ნარატივის მსგავსად. პარისი იტაცებს ელენეს და წყვილი იმის რწმენით, რომ თავად აფროდიტეს კურთხევა აქვთ, ამაყად ბრუნდებიან ტროაში.

მშვენიერი ელენეს სილამაზე კასანდრასაც აოგნებს, მაგრამ ეს არ ცვლის იმ მწარე რეალობას, რომელიც მხოლოდ მან იცის: უბედურება გარდაუვალია; ტროა დაეცემა.

მალევე ელენე ესტუმრება კასანდრას მის სამლოცველოში. საუბრისას ელენე გამოუტყდება მას, რომ ის თავად ზევსის

ქალიშვილია და ამიტომაც აქვს არნახული სილამაზე, რასაც აფროდიტე პარისს შეპირდა ჯილდოდ, კერძოდ კი ყველაზე ლამაზი ქალის მოპოვებას. კასანდრას წარმოდგენა ეცვლება ელენეზე, ვინაიდან ის მეტად თბილი, სათუთი და მგრძნობიარე აღმოჩნდა, ვიდრე ეს კასანდრას მანამდე წარმოედგინა. ელენე სრულიად განსხვავებულია დაუფიქრებელი და ამპარტავანი პარისისგან.

ომი ტროასა და საბრძნეთს შორის იწყება. ყოველი დღე ჟლეტა და სისხლის ღვრა მიმდინარეობს. კასანდრა გვაფიქრებს ომის აბსურდულობასა და სისატიკეზე, ადამიანის რაობაზე – როგორ შეუძლია ადამიანს ჯერ მოკლას ადამიანი, შემდეგ კი მშვიდად ჭამოს და დაიძინოს. ომის მეათე წელს ბერძნები ვერ აუდიან მიცვალებულთა დაწვას; გამარჯვება უდავოდ ტროას მხარესაა. კასანდრას ადარ აქვს ხილვები და სხვების მსგავსად იმედოვნებს, რომ აქილევსი არ შემოუერთდება ბერძნებს; ამ შემთხვევაში კი ტროა ნამდვილად გაიმარჯვებს.

ამაოა კასანდრას იმედები. ჰექტორი კლავს აქილევსად გადაცმულ პატროკლოსს. კასანდრამ იცის, რომ ეს დასასრულის დასაწყისია. ხვალ ტროა იგლოვებს ისე, როგორც არასდროს უგლოვია ამ ათი წლის განმავლობაში. კასანდრა კი უკვე დასტირის საკუთარ ძმას...“ Troy would mourn more desperately than it had in ten years of war. I walked behind my brother, already grieving him with every step I took”³⁵(„ტროა უფრო განწირულად იგლოვებს, ვიდრე ომის ათი წლის განმავლობაში. მე ჩემს ძმას უკან მივლევდი, უკვე დავტიროდი მას ჩემს ყოველ ნაბიჯზე“).

ტროას ომის განვითარების ტრადიციული ნარატივის პარალელურად საინტერესოა კასანდრას ემოციები, სიმამაცე და ამავდროულად უსუსურობა. ის აპოლონის მიერ ბოძებულ ნიჭს სამშობლოს გადასარჩენ საშუალებად აღიქვამს, მაგრამ მის არც

³⁵ Saint 2022, 145.

ერთ სიტყვას არავინ იჯერებს მაშინაც კი, როდესაც ლაოკოონთან ერთად უკანასკნელად იბრძვის იმისთვის, რომ ტროელებმა არ შემოიტანონ ბერძნების მიერ დატოვებული ხის ცხენი ქალაქში. სწორედ ამ დროს ლაოკოონის ორივე შვილს ზღვიდან ამოვარდნილი ორი გველი გაიტაცებს და, ცხადია, ამ მოვლენას ყველა ლაოკოონის სასჯელად მიიჩნევს იმის გამო, რომ ღმერთებისთვის შესაწირი ხის ცხენი შეურაცხყო. მალევე ხდება კასანდრას ყველა ფუჭი გაფრთხილება სასტიკი და ტრაგიკული რეალობა. ხოცვამ, ჟლეტამ, ქალთა გვემამ მოიცვა სრულიად ტროა. კასანდრა ხედავს თავის უნცროს დას, როგორ გამოღადრიან კისერს და ესმის განწირული ჰეკაბეს გმინვა. თავად კასანდრა კი აგამემნონის ტყვე ხდება. ერთადერთი ადამიანი, ვინც საბოლოო ნუგეშს სცემს მას, არის ელენე, რომელიც ჰპირდება, რომ კლიტემნესტრა აუცილებლად დაეხმარება კასანდრას.

ძალზე საინტერესო და ემოციურია კასანდრასა და კლიტემნესტრას შეხვედრა. ორივე ქალბატონი უსიტყვოდ გრძნობს ერთმანეთის ტკივილს და იზიარებენ აგამემნონის მიმართ ზიზღს. მამულის, მშობლების, ღირსების გარეშე დარჩენილი კასანდრას ერთადერთი სურვილი სიკვდილია. ის იმედოვნებს, რომ კლიტემნესტრა ნამდვილად სულგრძელია და ამოიკითხავს მის უკანასკნელ სურვილს უკვე გვამად ქცეულ კასანდრას მზერაში. მისი ერთადერთი შვება სიკვდილია და კლიტემნესტრა იღერებს მახვილს; ის ნამდვილად სულგრძელია...

III თავი. მითის რეცეფციის ანალიზი

ჯენიფერ სეინტის ამ წიგნის წაკითხვის შემდეგ ჩნდება განცდა, რომ რომანის მთავარი სათქმელი, ესქილეს „ქოეფორების“ მსგავსად არის შემდეგი: დანაშაულს ყოველთვის მოჰყვება სასჯელი. კლიტემნესტრასა და ელექტრას შურისძიებას არ

მოჰყვა შვება, არამედ სინანული, ახალი ტკივილი. მიუხედავად იმისა, რომ თავად ტრადიციულ ფაბულაში არ არის შეტანილი ძირეული ცვლილებები, სამივე ქალის სათქმელი გამიშვლებულია და მოვლენები თითოეული პერსონაჟის კუთხიდანაა აღქმული. ელექტრა და კლიტემნესტრა, ორივენი მხოლოდ საკუთარი, ქალური რისხვით არიან შეპყრობილნი; რომანტიული სიყვარული და ქალური ვნებები მათთვის მეორეხარისხოვანია და მამაკაცი მხოლოდ შურისძიების სისხლიანი გეგმის განსახორციელებელი საშუალებაა. ამგვარად, მამაკაცები ჯენიფერ სეინთის ნაწარმოების მიხედვით მხოლოდ და მხოლოდ ქალთა მიზნისკენ სწრაფვის ბრმა იარაღად წარმოგვოდგებიან. შესაბამისად, ჩვენთვის კარგად ცნობილი გმირები, აქილევსი, ოდისევსი, ჰექტორი, ჩრდილში მოქცეული პერსონაჟებია, რომელთა შესახებ მხოლოდ ტრადიციული ნარატივის ნაწილს ვეცნობით, სადაც რთულია კომენტარი გააკეთო მათ რაიმე პიროვნულ თვისებებზე. თავად აგამემონი, მხოლოდ ელექტრას ბავშვურ მოგონებებში გვევლინება თბილ და მოსიყვარულე მამად, რაც, როგორც ირკვევა, ისევ და ისევ ელექტრას პიროვნული „მეს“ და თავდაჯერებულობის განმტკიცებას ემსახურება. მენელაოსი უპრინციპოდ შეყვარებული მამაკაცია, რომელიც საკუთარ სიმშვიდეს ძმის მუხთალი მკვლელობის გამოც კი არ ირღვევს. ეგისტოსი ამბიციური, სუსტი, და მიამიტი ადამიანია, რომელიც მარტივად ექცევა კლიტემნესტრას მანიპულაციების ქვეშ. ერთადერთი მამაკაცი, რომლის მიმართ თანაგრძნობით ვიმჩვალეებით, ელექტრას მეუღლეა, რომელის უანგარო თანადგომასა და კეთილსინდისიერებას ავტორი წიგნის ბოლოსაც გვახსენებს. ამგვარად, ნაწარმოები უდავოდ ფემინისტურია, რადგან აქ უმთავრესია ქალების გამოცდილება, მათი დანახული და აღქმული, მათი სიმართლე და სამართალი. სეინთი მითს ქალის პერსპექტივიდან განიხილავს, რაც ანტიკურობაში ერთგვარად მარგინალიზებულია ტრადიციული ნარატივების ფონზე. ტრა-

დიციულად, ანტიკური ხანის ბერძენი პერსონაჟი ქალები, სოციალური სტატუსის მიუხედავად, იყვნენ რეგრესული, შურისმაძიებლური და საშიშნი, თუმცა თანამედროვე ინგლისელმა მწერალმა გააძლიერა მათი ინდივიდუალიზმი, განსაკუთრებულობა. სამი ტრაგიკული ბედის მქონე ქალის მოსაზრებებისა და გრძნობების, სუბიექტური გამოცდილების აღწერა არის სწორედ მთავარი ინდიკატორი ფემინისტური იდეოლოგიის ხაზისა, რომელიც თანამედროვე ინგლისური ლიტერატურაში დღეს საკმაოდ ძლიერია. მიუხედავად ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ჯენიფერ სეინთი ძველი ბერძნული ლიტერატურის ცალკეულ პერსონაჟებს არ უკარგავს ტრადიციულ იერსახეს. ასევე ინარჩუნებს ტრადიციული ნარატივის ელემენტებს, მოქმედების ქრონოტოპს, პერსონაჟთა სახელებს და მოვლენათა თანმიმდევრობას.

სეინთი ასევე საკმაოდ ინოვაციურია, როდესაც გვაცნობს ელექტრას ბავშვობის წლებს. ასევე კლიტემნესტრას ახალგაზრდობას, როდესაც ჯერ კიდევ არ იყო აგამემონონის მეუღლე და წარმოგვიდგენს მას რომანტიულ და მგრძნობიარე პიროვნებად. მნიშვნელოვანია ელექტრას მეუღლის პერსონაჟის მხატვრული სახის შექმნაც, რომელიც აქამდე არსებულ წყაროებში სახელის გარეშეა მოხსენიებული. სეინთმა მას არა მხოლოდ სახელი, გიორგოსი, დაარქვა არამედ ბევრი დადებითი თვისებითაც შეამკო. საინტერესოა ელექტრა ცოლის ამპლუაში, სეინთი წარმოადგენს მის სრულიად განსხვავებულ, აქამდე უცნობ მხარეს, თითქოს უფრო დამთბარს, ქალურს, სათუთს, თუმცა წარუმატებელ მეუღლეს.

ძალზე საინტერესოა დედა-შვილობის თემა, რის საფუძველზეც კლიტემნესტრა მკითხველს თანაგრძნობითა და სიმპათიით განაწყობს. სეინთი ცდილობს, ახსნას მისი ინდიფერენტიზმი შვილების მიმართ, შურისძიების მისეული ხედავ. სიმბოლურია მისი სიკვდილიც, სადაც ის ფაქტობრივად საკუთარი

შვილების სიმშვიდესა და ბედნიერებას სწირავს თავს. ინოვაციური თავად ელექტრას დედის როლში წარმოდგენა. მართალია ერთი ფრაზით, მაგრამ ავტორი მაინც გვიჩვენებს ელექტრას, მზრუნველი დედის, იერსახეს. სეინთი მკითხველს საინტერესო მინიშნებას სთავაზობს: ელექტრა, როგორც დედისგან ჩაგრული შვილი, გარიყული, მოსიყვარულე დედა ხდება.

ძალზე საინტერესოა ასევე ჯენიფერ სეინთის მიერ წარმოდგენილი კასანდრა, რომელიც ლიტერატურაში საკმაოდ სიმბოლური პერსონაჟია. მისი წინასწარმეტყველური უნარი, რომელსაც შეუძლია შეცვალოს მოვლენები, ადამიანთა და ქვეყნის მმართველთა მიერ უსამართლოდ უგულებელყოფილია, რაც გარკვეულწილად ამხელს მათ უგუნურებასა და უნიათობას. თანამედროვე ტექსტებში ხშირად ვხვდებით კასანდრას რეცეფციას სწორედ მსგავსი დატვირთვით; კარლ ჰოფერის 1936 წელს შექმნილ ტილოზე კასანდრა წარმოდგენილია, როგორც მუდმივად, ძლევამოსილი ფიგურა. თავად გერმანელი კრიტიკოსები აღნიშნავდნენ, რომ ასეთი კასანდრა საჭირო იყო ფაშისტური გერმანიის ნაციონალურ-სოციალისტური იდეოლოგიისთვის. კასანდრას პერსონაჟი უტოპიურ საზოგადოებას, ბედის უზენაესობასა და გარდაუვლობას გვახსენებს, სადაც ჯალათი თავად მთავრობაა³⁶. ჯენიფერ სეინთის კასანდრა საინტერესოა არა მხოლოდ მისი განსაკუთრებული უნარის გამო, არამედ მისი გრძნობებით, ტკივილითა და უსუსურობით. კლიტემნესტრასა და ელექტრასგან განსხვავებით, კასანდრა ყველაზე მართალი პერსონაჟია. მისი ერთადერთი სასჯელი მისივე ცოდნაა. დედისგან და საზოგადოებისგან გარიყული საკუთარი თავის ძიებაში ცდილობს მნიშვნელობა შესძინოს საკუთარ რაობას. ჭკვიანი და გონიერი კასანდრა ადვილად ამოიცნობს ხოლმე ადამიანთა ნამდვილ სახეს – პარისის უგუნურებას,

³⁶ Stephan 2001, 171.

ელენეს სათნოებას და კლიტემნესტრას სულგრძელობას მათი დანახვისთანავე. სრულიად უდანაშაულო და გარემოების მხვერპლი კასანდრა განსაკუთრებით ტრაგიკულია ჯენიფერ სეინთთან. სამეფო წარმომავლობის მიუხედავად, იგი იზრდება როგორც მარტოსული და ასეთია მისი შემდგომი ხანმოკლე ცხოვრებაც. სეინთის კასანდრა სწორედ ტკივილისა და ადამიანური ტანჯვის სიმბოლოა იმ საზოგადოებაში, სადაც ჭეშმარიტება უგულებელყოფილია, პიროვნების მნიშვნელობა დაკნინებულია, ცოდნა კი ცოდვაა. კასანდრა სწორედაც რომ ჭკვიან და უსუსურ ქალთა ტკივილის სიმბოლოა, რაც რომანის ფემინისტური ხასიათის კიდევ ერთი გამოვლინებაა.

მიუხედავად იმისა, რომ წიგნის სათაური არის „ელექტრა“, იგრძნობა რომ სწორედ კლიტემნესტრაა ცენტრალური პერსონაჟი. თავად ავტორიც მთელ რიგ ინტერვიუებებისას თავად კლიტემნესტრას ასახელებს თავის საყვარელ პერსონაჟად. მაშ რატომ ელექტრა? ამის მიზეზი შემდეგია: ელექტრა ყველაზე კომპლექსური პერსონაჟია. შურისძიებისა და უკიდურესი სიბრაზის მიუხედავად, ის არ კარგავს სიტუაციის აღქმისა და შეფასების სწორ უნარს. ის საკმაოდ ჭკვიანურად გათვლის ყველა ნაბიჯს: 1. ორესტესის გადამალვას, რაც შურისძიებისთვის საჭირო ერთგვარი „ინსტრუმენტი“; 2. გათხოვებას, რის საშუალებითაც იგი მეტ თავისუფლებას იღებს შურისძიების მოსამზადებლად. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მიუხედავად ძლიერი სიყვარულისა ორესტესისადმი, ელექტრამ იცის, რომ ორესტეტის ქმედებას, მოკლას საკუთარი დედა, მოჰყვება სამარადისო ტანჯვა, თუმცა მისთვის პრიორიტეტულია საკუთარი გეგმა, რის განსახორციელებლად ბოლომდე მართავს და იყენებს ძმას. ამგვარად, ჯ.სეინთთან ნათლად ჩანს ელექტრას ეგოცენტრიზმი როგორც ფსიქოლოგიური პორტრეტი, მისი ქმედებების მოტივაცია, ისე პიროვნული ტრანსფორმაცია. უმწეო და მოსიყვარულე ბავშვიდან ის იქცევა ძლიერ, გამბედავ,

ანგარებიან ქალად, რომელიც მიზნის მისაღწევად ყველაფრისთვის მზად არის. საყურადღებოა, რომ შურისძიების მოტივაცია, მართალია, არის მამის სიყვარული, მაგრამ ეს გრძნობა სეინთის „ელექტრაში“ ნასაზრდოებია ისევ და ისევ საკუთარი თავის სიყვარულით – მამის სიკვდილით იგი კარგავს ადამიანს, რომლისთვისაც ელექტრა შვილებს შორის გამორჩეულია. კასანდრასა და კლიტემნესტრასგან განსხვავებით, ელექტრა აგრძელებს ცხოვრებას. მართალია, იგი თითქოს არ ისჯება საკუთარი ქმედებებისთვის, მაგრამ იგი კარგავს იმას, რისთვისაც იბრძოდა – დღეს იგი აღარავის ახსოვს, მისი განსაკუთრებულიობა არავის აინტერესებს.

საინტერესოა იმაზე დაკვირვებაც, ანტიკური ხანის რომელი ტრაგიკოსის გავლენა უფრო იგრძნობა ჯენიფერ სეინთის ნაწარმოებში. ჩვენ უკვე ვახსენეთ, რომ სეინთი ნაწარმოების ეპიგრაფად იყენებს სოფოკლეს „ელექტრადან“ შემდეგ ამონარიდს: „რადგან თუკი უბედური მკვდრები უნდა იწვნენ მტვერსა და არარაობაში, ხოლო მკვლელები სისხლის წილ სისხლით არ იხდიდნენ საზღაურს, ყოველგვარი პატივისცემა ადამიანის მიმართ, ყოველგვარი შიში ციური ძალების მიმართ გაქრება ამ მიწაზე“ (Saint, 2022, გვ. 3). ეს სიტყვები სოფოკლეს „ელექტრადან“ არგოსელ ქალებთან მოსაუბრე ელექტრას ეკუთვნის და ბერძნულ ტექსტში ტრაგედიის 245-250 სტრიქონებს შეესაბამება. ქართულ თარგმანში ტექსტი შემდეგნაირია:

„მკვდარია იგი და მიწად იქცა,
 არარად იქცა იგი მიწაში,
 ხოლო მკვლელები სასჯელს გაექცნენ,
 მაშ, არც სირცხვილი, და არც სინდისი
 არა ჰქონია მოკვდავ კაცთაგან
 ქვეყნად არავის“³⁷.

³⁷ სოფოკლე 2016, 245-250.

ეპიგრაფად გამოყენებული ეს სტრიქონები სეინტის ელექტრას ქმედების მთავარ წარმმართველ მოტივად მიაჩნია, თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ სწორედ სოფოკლეს ელექტრაა მისი პერსონაჟის მთავარი პროტოტიპი. სიუჟეტი, რომლის მიხედვითაც ელექტრა რადიკალურია საკუთარ შურისმაძიებლურ მიზნებში, სწორედაც რომ სოფოკლეს ხაზია, თუმცა, ჩემი აზრით, იგრძნობა ევრიპიდეს ელექტრას გავლენის კვალიც.

ჯენიფერ სეინტის ელექტრაში ჩანს სისასტიკე და ვერაგობა, რომელიც ევრიპიდეს ელექტრასთვისაა ნიშანდობლივი. ამ თვალსაზრისით, ყველაზე საყურადღებო, ჩვენი აზრით, არის სეინტის ელექტრას უნარი, დაგეგმოს შურისძიება, რაც სწორედ ევრიპიდეს „ელექტრას“ პერსონაჟისთვისაა დამახასიათებელი. განსხვავებით ესქილეს და სოფოკლეს ელექტრასგან, ევრიპიდეს ელექტრა თავად შეიმუშავებს მოქმედების გეგმას და აქტიურად ერთვება მის განხორციელებაში. სეინტის ელექტრას გლეხზე ქორწინების ამბავიც ევრიპიდეს ტრაგედიითაა ინსპირირებული. სეინტი ამ პერსონაჟს – გეორგოსს მეტ გამომსახველობას აძლევს და მეტად რთავს რომანის სიუჟეტურ განვითარებაში. ასევე ზოგიერთ ეპიზოდში შეიძლება დავინახოთ სეინტის ელექტრას მსგავსება ევრიპიდეს „ორესტესის“ ელექტრასთან, რომელიც უკიდურეს სისასტიკესაც არ ერიდება საკუთარი განზრახვის აღსასრულებლად. სეინტის რომანში ევრიპიდეს „ორესტესის“ კვალი შეიძლება დავინახოთ ელენეს სახეშიც, რომელიც ევრიპიდეს ტრაგედიის პერსონაჟის მსგავსად, სრულიად გულგრილია დის ოჯახის ტრაგედიის მიმართ.

რაც შეეხება კლიტემნესტრას, ეს ხასიათი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, სამივე ანტიკური ტრაგედიის პერსონაჟთა ერთგვარ სინთეზს წარმოადგენს. აქ არის ცნობილი სიზმრით აფორიაქებული ესქილეს კლიტემნესტრა, შვილთან მოკამათე დედა სოფოკლეს ტრაგედიიდან და თავის მართლებით დაღლილი დედოფალი ევრიპიდეს „ელექტრადან“. შეიძლება ითქვას, რომ

სეინთის კლიტემნესტრაში შეიძლება დავინახოთ ევრიპიდეს „იფიგენია ავლისის“ პერსონაჟიც, რომელიც თავზარდაცემული ადანაშაულებს აგამემნონს საკუთარ უბედურებაში და იხსნებს აგამემნონზე დაქორწინების ეპიზოდს, როდესაც მიკენის მეფემ მას მეუღლე და შვილი თვალწინ მოუკლა. ის, რაც სეინთის პერსონაჟს გამოარჩევს ანტიკური ტრაგედიის კლიტემნესტრებიდან, ავტორის მიერ კლიტემნესტრას რეაბილიტაციის მცდელობაა, რომელიც კულმინაციას აღწევს შვილების მიერ დედის მკვლელობის სცენაში.

საყურადღებოა, რომ ჯენიფერ სეინთის რომანში ყველაზე ნაკლებად ესქილეს გავლენა შეინიშნება. დიდი ალბათობით, მწერალმა გამოიზნულად დაუპირისპირა ძლიერი, ემოციური, გონიერი ქალი პერსონაჟები ესქილეს მისოგინიზმს. ესქილესეული კონცეფციის მიხედვით, ქალი უნდა იყოს დაქვემდებარებულ პოზიციაში, რადგან მიუხედავად მისი ინტელექტუალური შესაძლებლობისა, მისი დომინანტობა პოტენციურად საფრთხის მომტანია სახელმწიფოსთვის³⁸. სწორედ ამ მხრივ საყურადღებოა სეინთის კლიტემნესტრა, რომელიც, ჩემი აზრით, სწორედაც რომ ესქილეს კლიტემნესტრას სრულიად საპირისპირო სახეა. ესქილესთან კლიტემნესტრა საკმაოდ საზრიანი, დომინანტი, ძლიერი ქალია რომელიც წარმართავს ტრაგედიის მოქმედებას და პოლიტიკური ამბიციებით მოქმედებს, ტროას ომის დასრულების შემდეგ დედოფლის პოლიტიკური მოტივები ხელში ჩაიგდოს ძალაუფლება ნათელია. ჩემი აზრით, ესქილეს მისოგინიზმის გამოხატულება აქაც კარგად ჩანს, რადგან ქალის მმართველობა დაუშვებელია. ცაიტლინის მიხედვით, ქალთა დომინაცია, როგორც კულტურული ფენომენი, უპირატესად ბარბაროსულ სამყაროში მოიაზრება, რაც თავისთავად გულისხმობს იმას რომ კლიტემნესტრას ხელი-

³⁸ ნადარეიშვილი 2008, 61.

სუფლების ქვეშ საზოგადოება ვერ იფუნქციონირებს³⁹. ამავდროულად, ესქილეს კლიტემნესტრა ქალურ ბუნებასაც არ ითრგუნავს, სრულად იქვემდებარებს საკუთარ საყვარელს და ამავდროულად არ პატიობს ომში მყოფ ქმარს დალატს, რომელიც ქმრის მოკვლის დამატებითი მოტივია. კლიტემნესტრა ტრილოგიაში არამხოლოდ შურისმაძიებელ ცოლს, არამედ კოსმიური ძალის განსახიერებას წარმოადგენს. ასევე საყურადღებოა კლიტემნესტრას მამაკაცისთვის დამახასიათებელი გონიერება, რაც მის დომინანტობის წყურვილს უსვამს ხაზს. ამის საპირისპიროდ, ჯ. სეინთი გვიჩვენებს კლიტემნესტრას, რომელიც, მართალია, არის ასევე ჭკვიანი, ძლიერი, დომინანტი ქალი, თუმცა მხოლოდ შვილმოკლული დედის პოზიციიდან მოქმედებს, მისთვის მეორეხარისხოვანია მამაკაცი, თავად ქმრის დალატსაც არაფრად აგდებს, როდესაც აგამემნონი შინ ხარჭის თანხლებით ბრუნდება. სეინთის კლიტემნესტრას არც პოლიტიკური ამბიციები აწუხებს, პირიქით, სრულად ალტრუისტის მზად არის თავი გაწიროს შვილების კეთილდღეობითვის და სიკვდილი თავად შვილების ხელით მიიღოს.

ესქილესთან ჩვენ ვხვდებით სქესთა კონფლიქტს, მამაკაცის დომინანტობის აუცილებლობას, რომელიც მმართველობის თემასთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული და სწორედ ტრადიციულ ღირებულებებს შეესაბამება. სეინთთან კი მამაკაცის ფუნქცია მეორე პლანზეა, თუმცა არ არის ბოლომდე დაკნინებული. ნაწარმოებში მხოლოდ ქალის პიროვნული ღირსებებია აქცენტირებული, რაც ისევ და ისევ ფემინისტური აღქმის ამსახველია.

საყურადღებოა კასანდრასა და კლიტემნესტრას შეხვედრა ჯ. სეინთის „ელექტრაში“. ესქილეს „აგამემნონში“ კასანდრა კლიტემნესტრას „ძუკნას“ უწოდებს (ესქილე 2008, 186), ხოლო

³⁹ Zeitlin 1965, 469.

სეინთთან ქალები უსიტყვოდ გრძნობენ ერთმანეთის ღირსებასა და ტკივილს. მართალია კასანდრა სწორედ კლიტემნესტრას ხელით კვდება, თუმცა ეს სიკვდილი კასანდრას ტკივილისგან გათავისუფლების საშუალებაა და კლიტემნესტრას ალტრუიზმის კიდევ ერთი დასტური, რადგან ჯალათად ქცეული კლიტემნესტრა საკუთარი ცოდვის ხარჯზე ათავისუფლებს კასანდრას ტანჯულ სხეულსა და სულს, მის უსიტყვო ვედრებას უსრულებს, ხოლო შემდეგ დასტირის უცხო ქალის გვამს, რომელშიც საკუთარ დაღუპულ შვილს ხედავს. ასევე ღირსეულია კლიტემნესტრა მაშინაც, როდესაც მოკლული ქმრის გვამს პატივით კრძალავს („ქოეფორებში“ აგამემნონის გვამი პატივად რილია) და ამით კიდევ ერთხელ გამოხატავს შვილებისადმი თანაგრძნობას.

რაც შეეხება კასანდრას, რომელიც ანტიკურ დრამაში ესქილეს „აგამემნონში“ და ევრიპიდეს „ტროელ ქალებში“ ფიგურირებს, სეინთის ნაწარმოებში იგი ფსიქოლოგიურ ჭრილშია შესწავლილი. მართალია, კასანდრას ნარატივი იმეორებს ყველა ცნობილ ანტიკურ მითს მისანი ქალის შესახებ, მაგრამ ავტორი ძირითადად ფოკუსირებულია პერსონაჟის ხასიათის ჩამოყალიბებაზე, მისი ქმედებების მოტივების წარმოჩენაზე, პიროვნების ტრაგიზმის მიზეზებზე.

ამგვარად, თუ ესქილესთან ახალი იდეოლოგიის საფუძველი არის მისოგინიზმი, ქალის იმგვარი ხატის შექმნა, რომელიც სრულიად გაამართლებს მის დაქვემდებარებულ მდგომარეობას და მასზე კონტროლის აუცილებლობას⁴⁰. ჯ. სეინთთან სამივე ქალის დადებითი, დამოუკიდებელი, შურისმაძიებლური, განმათავისუფლებელი, ექსტრემალური, სასტიკი, თუმცა ამავედროულად რაციონალური, ემოციური, ინსტინქტური და ეგოისტური ხატი ფიგურირებს. ჯ. სეინთის ქალი პერსონაჟები

⁴⁰ ნადარეიშვილი 2008, 95.

საკუთარი სიმართლის შეგრძნებითა და პირადი შეხედულებებით მოქმედებენ.

დასკვნა

რეჟისორმა ვოლფგანგ პეტერსენმა, 2004 წელს ჰოლივუდში ფილმ „ტროას“ გადაღებების დასრულების შემდეგ აღნიშნა: "If we imagine that we are creating a storytelling tree, where each leaf represents a book or film based on these stories, Homer himself is the main trunk of this tree"⁴¹ (თუ წარმოვიდგენთ, რომ ჩვენ ვქმნით სიუჟეტურ ხეს, სადაც თითოეული ფოთოლი ამ ამბების მიხედვით შექმნილ წიგნს ან ფილმს წარმოადგენს, თავად ჰომეროსია ამ ხის მთავარი ღერო). თუ რეჟისორის ამ ნათქვამს მივუსადაგებთ მითს ელექტრას შესახებ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ჯენიფერ სეინტის „ელექტრა“ ერთ-ერთი „ფოთოლია“ ხეზე, რომლის მთავარ ღეროს ელექტრას შესახებ დაწერილი ანტიკურ მითები წარმოადგენს⁴².

ჯენიფერ სეინტი „ელექტრაში“ უცვლელად ინარჩუნებს მითების მთავარ არსს, მოქმედების ქრონოლოგიას, პერსონაჟთა სახელებს და მოვლენათა თანმიმდევრობას. ამით იგი ცხადყოფს, რომ მითის მხატვრული ინტერპრეტაციის დასაყრდენი უნდა იყოს ნარატივის და მისი ვარიანტების სიღრმისეული ცოდნა. მწერლის აზრით, მითის სიმბოლოთა წვდომა უმთავრესია ნარატივის ახლებური ინტერპრეტაციისთვის. ჯენიფერ სეინტმა შექმნა ახალი პერსონაჟების პროტოტიპები ისე, რომ არ დაუკარგავს ტრადიციული მითების შინაარსის აღქმას. მიუხედავად იმისა, რომ ძირითადი ფაბულა, მითოლოგიური ხაზი შენარჩუნებულია, სეინტთან ჩვენ არ მივყვებით მხოლოდ მითზე დაფუძნებულ სიუჟეტს, რომელიც კვალდაკვალ მიყვება

⁴¹ Dominas, 2016, 113.

⁴² Dominas 2016, 236.

ტრადიციულ ნარატივს, არამედ მოვლენებს ვაკვირდებით კონკრეტული პერსონაჟი ქალის, უფრო ზუსტად – ქალების, (რადგან თხრობაში ჩართულია ელექტრას, კლიტემნესტრასა და კასანდრას ამბები) აქამდე უცნობი პესპექტივიდან. ნაწარმოებში ვეცნობით პერსონაჟთა ცხოვრებისეულ ხედვას, განცდებს, ვნებებს თუ შიშს, რომელთა განხილვაც საინტერესო უნდა იყოს თანამედროვე მკითხველისთვის. სამივე პერსონაჟის რეალისტური სახე, ცხოვრებისეული მისწრაფებანი, მათი პიროვნებათა ფუნდამენტური აღწერილობა გვიღვიძებს ემპათიის გრძნობას თითოეულისადმი, თუმცა არ გვიკარგავს რელობის გრძნობას. ნაწარმოები ერთგვარად იმეორებს მითის სიუჟეტზე შექმნილი თხზულებების ძირითად გზავნილებს და საკუთარსაც ამატებს- მთავარი ჯალათები თავადვე ვართ საკუთარი თავებისთვის.

სეინთის კონცეფციით, მითის რეცეფციისთვის არაა აუცილებელი მითის სიუჟეტის შეცვლა. ხშირად საკმარისია მითი გადმოიცეს განსხვავებული პერსპექტივიდან. ამით სეინთი ერთგვარად აგრძელებს ხორხე ლუის ბორხესის მიერ დანერგილ სიურეალისტურ რეცეფციულ ხაზს, რომელიც „ასტერიონის სახლში“ და მოგვიანებით ხულიო კორტასარის „მეფეებში“ წარმოჩნდა. „ასტერიონის სახლში“ ამბის ძირითადი ხაზი შენარჩუნებულია – თესევსი კლავს მინოტავრს, არიადნე თესევსს ეხმარება, მაგრამ ამბავი გადმოცემულია მინოტავრის პერსპექტივიდან, რომელიც საზოგადოებისგან გარიყულია და ურჩხულად შერაცხულია მისი განსხვავებულობის გამო. სეინთის „ელექტრაში“ სამი ქალის სამი ამბავი, ერთი შეხედვით, სამი პერსპექტივის შესაძლებლობას ქმნის, თუმცა სინამდვილეში ეს არის ერთიანი ნარატივი, რომელიც მასკულინურ საზოგადოებაში ქალის ტრაგიკულ ბედზე მოგვითხრობს.

საგანგებო აღნიშვნას იმსახურებს ჯენიფერ სეინთის ნაწარმოების საგანმანათლებლო ღირებულება. სეინთის მიერ მოთხ-

რობილი მითები: ტანტალოსისა და პელოფსის ამბავი(გვ. 42), აქილევსის მითი და ტროას ომი (გვ 66), ორფევსისა და ევრიდიკეს ამბავი (გვ. 68), იფიგენიას მსხვერპლთშეწირვის მითი და სხვ. ტრადიციულ ნარატივს მიჰყვება, რაც მკითხველს ანტიკური მითოლოგიისა და ლიტერატურის ცოდნას უღრმავებს და ნაწარმოების მთავარ სიუჟეტთან ერთად თანამედროვე ადამიანებს აბრუნებს იმ მარადიულ ღირებულებებთან და გზავნილებთან, რომელსაც ანტიკური სამყარო გვთავაზობს.

ბიბლიოგრაფია:

ევრიპიდე. 2022. *ტრაგედიები. ელექტრა*. ტ. II. ძველი ბერძნულიდან თარგმნა, შესავალი წერილები და განმარტებანი დაურთი ნანა ტონიამ. თბილისი: პალიტრა L.

ევრიპიდე. 2022. *ტრაგედიები. იფიგენია ავლისში*. ტ. II. ძველი ბერძნულიდან თარგმნა, შესავალი წერილები და განმარტებანი დაურთი ნანა ტონიამ. თბილისი: პალიტრა L.

ევრიპიდე. 2022. *ტრაგედიები. ორესტესი*. ტ. II. ძველი ბერძნულიდან თარგმნა, შესავალი წერილები და განმარტებანი დაურთი ნანა ტონიამ. თბილისი: პალიტრა L.

ესქილე. 1978. *ორესტეა*. გიგლა სარიშვილის თარგმანი. თბილისი: მერანი.

ესქილე. 2008. *აგამემნონი*. თარგმნა გიგლა სარიშვილმა. *ანტიკური ლიტერატურის ანთოლოგია. ელინური ხანის პოეზია*. ძვ.წ. VIII-V სს. წიგნი I. შეადგინა, წინათქმანი და განმარტებანი დაურთო ნანა ტონიამ. თბილისი: ლოგოსი.

ნადარეიშვილი, ქეთევან. 2008. *ქალი კლასიკურ ათენსა და ბერძნულ ტრაგედიებში*. თბილისი: ლოგოსი.

პინდაროსი. 2003. *ოდები, ფრაგმენტები*. თარგმნა, წინათქმა და განმარტებანი დაურთო თარგმანი ნანა ტონიამ. თბილისი: ლოგოსი.

სარტრი, პ. 2002. *ბუზები*. მ. ბაქრაძის და ზ. ეკიზაშვილის თარგმანი. თბილისი: ჯისიაი.

სოფოკლე. 2016. *ტრაგედიები. ოიდიპოს მეფე, ოიდიპოსი კოლონოსში, ანტიგონე, ელექტრა*. ძველი ბერძნულიდან თარგმნა გიორგი ხომერიკმა. თბილისი: ლოგოსი.

Aryan, Azita, and RAHJERDI NARGES KARIMI. 2016. "The Social Implication of Internal Instincts and Hidden Motives in O'Neill's Mourning Becomes Electra." 73-81.

Bakogianni, Anna. 2011. "Electra: Ancient and Modern Aspects of the Reception of the Tragic Heroine." In *Bulletin of the Institute of Classical Studies*. Supplement, iii-250.

Bremmer, Jan. 1987. "What is a Greek Myth?" In *Interpretations of Greek Mythology*. 1-9.

Dominas, Konrad, Bogdan Trocha, and Elżbieta Wesołowska, eds. 2016. *Antiquity in Popular Literature and Culture*. Cambridge Scholars Publishing. 113-236.

Eugene O'Neill. 1966. *Mourning Becomes Electra*. London.

Eugene O'Neill. 2004. *Mourning Becomes Electra*. Montana: Kessinger Publishing.

Golban, Tatiana. 2006. *Electra Myth in Ancient and Modern Drama*. 12.

Halporn, James W. 1983. "The Skeptical Electra." *Harvard Studies in Classical Philology* 87: 101-118.

Hollinshead, Mary B. 1985. "Against Iphigeneia's Adyton in Three Mainland Temples." *American Journal of Archaeology* 89: 419ff.

Kamerbeek, Jan Coenraad. *The Plays of Sophocles: The Electra*. Vol. 5. Brill, 1953.

Nadareishvili, Ketevan. 2000. "The Conception of Woman in Greek Tragedy in the Context of the Binary."

Nadareishvili, Ketevan. 2008. *Women in Classical Athens and Greek Tragedy*. Tbilisi: Logos Publishing.

Pindar. 2003. *Odes, Fragments*. Translated by Nana Toniashvili. Tbilisi: Logos Publishing.

Pound, Ezra, and Rudd Fleming. 1990. *Elektra*. Vol. 683. New Directions Publishing.

Rein, David M. 1954. "Orestes and Electra in Greek literature." *American Imago* 11, no. 1: 33-50

Roisman, Hanna M., and C. A. Luschnig. 2012. *Euripides' Electra: A Commentary*. Vol. 38. University of Oklahoma Press.

Roman, Luke, and Monica Roman. 2010. *Encyclopedia of Greek and Roman Mythology*. Infobase Publishing.

Saint, Jennifer. 2022. *Elektra*. First U.S. edition. New York: Flatiron Books.

Sartre, Jean-Paul. 2002. *The Flies*. Translated by M. Bakradze and Z. Ekizashvili. Tbilisi: GCI.

Sophocles. 1895. *The Electra of Sophocles*. Internet Archive. <https://archive.org/details/electraofsophocl00sophrich/page/8/mode/2up>

Sophocles. 2016. *Tragedies: Oedipus Rex, Oedipus at Colonus, Antigone, Electra*. Translated by Giorgi Khomeriki. Tbilisi: Logos Publishing.

Stephan, Inge. 2001. "I Have Only You, Cassandra." *Language* 171: 171-189.

Thomson, George, and W. G. Headlam, eds. 2013. *The Oresteia of Aeschylus*. Vol. 2. Cambridge University Press.

Tipton, Benjamin. 1949. "The Influence of the Electra Legend Upon Literature Throughout the Ages." 18-23.

Vernant, Jean-Pierre. 1984. *The Origins of Greek Thought*. Cornell University Press.

Wilmer, Stephen. 2017. "Women in Greek Tragedy Today: A Reappraisal." *Theatre Research International* 32 (2): 106-118.

Zeitlin, Froma I. 1965. "The Motif of the Corrupted Sacrifice in Aeschylus' Oresteia." In *Transactions and Proceedings of the American*

Philological Association, vol. 96, 463-508. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Nana Mukeria

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia

The Reception of the Ancient Myth and Characters in Jennifer Saint's Novel *Elektra*

Key words: Elektra, myth, character analysis, ancient tragedy

This research explores the reception of the myth of the House of Atreus in Jennifer Saint's novel *Elektra*. Despite the centuries separating us from antiquity, the myth remains relevant, reflecting its diachronic evolution and literary continuity. Elektra, as a character, has been reimagined through various epochs, emphasizing her complexity and adaptability. Saint's novel blends realism with myth, offering a distinctive interpretation. The study employs descriptive, structuralist, and comparative methodologies to analyze the novel's conceptual messages and compare its narrative and characters with ancient drama. Given the absence of Georgian translations and limited research on Saint's work, the analysis relies on original translations of excerpts. This study aims to uncover the innovative perspectives Saint brings to Elektra, demonstrating how ancient myths can find new resonance in contemporary literature.